

Nr. 134

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kyrkofullmäktigval, m. m.; given Stockholms slott den 27 oktober 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Enligt Vårt nädiga beslut:

GUSTAF ADOLF

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till lag om kyrkofullmäktigval. Förslaget överensstämmer i stora delar med det förslag till vallag som lades fram i prop. 1972:105 och som innehåller bestämmelser om riksdagsval, val av landstingsmän och val av kommunfullmäktige. På en del punkter föreslås emellertid särbestämmelser för kyrkofullmäktigvalens del.

Enligt förslaget till lag om kyrkofullmäktigval skall staten tillhandahålla och bekosta valkuvert. Däremot skall partierna även i fortsättningen bära sina kostnader för valsedlarna, dock med bibehållen möjlighet för församlingarna att besluta om bidrag till dessa kostnader.

Liksom hittills skall enligt förslaget en preliminär rösträkning äga rum i vallokalerna efter röstningens slut. Denna rösträkning skall avse endast de röster som avgivits i vallokalerna. Poströsterna i kyrkofullmäktigvalen skall sålunda liksom enligt nu gällande regler sändas direkt till länsstyrelserna och räknas vid den slutliga sammanräkningen där.

Lagen om kyrkofullmäktigval föreslås träda i kraft vid samma tidpunkt som vallagen, dvs. den 1 januari 1973.

I propositionen läggs fram, förutom förslaget till lag om kyrkofullmäktigval, förslag till lag om ändring i lagen om församlingsstyrelse. Dessutom föreslås en ändring i vallagsförslagets bestämmelser om fri valsedelstildelning.

1 Förslag till Lag om kyrkofullmäktigval

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller vid val av kyrkofullmäktige.

Lagens bestämmelser om församling gäller i tillämpliga delar även kyrklig samfällighet för vilken kyrkofullmäktige skall utses.

2 § För val enligt denna lag finns en central valmyndighet. Konungen bestämmer vilken myndighet som skall vara central valmyndighet.

Centrala valmyndigheten meddelar de närmare föreskrifter som behövs för tillämpningen av denna lag.

3 § Vid val i hela riket av kyrkofullmäktige är valdag tredje söndagen i oktober.

Vid val av kyrkofullmäktige som ej omfattar hela riket är valdag den söndag som länsstyrelsen bestämmer efter samråd med centrala valmyndigheten. Sådant val får ej äga rum samtidigt med val av landstingsmän eller kommunfullmäktige inom valdistriktet.

Valkretsar, valdistrikt och valnämnd m. m.

4 § I lagen (1961:436) om församlingsstyrelse finns bestämmelser om församlings och kyrklig samfällighets indelning i valkretsar.

5 § Varje församling bildar ett valdistrikt. Är församling indelad i valkretsar för val av kyrkofullmäktige, skall varje sådan valkrets bilda ett valdistrikt.

Ingår delar av församling eller valkrets i olika valdistrikt vid val till riksdagen, skall varje del bilda eget valdistrikt vid val av kyrkofullmäktige. Länsstyrelsen får dock förordna att sådana delar av församling eller valkrets tillsammans skall utgöra ett valdistrikt. Innan beslut härom meddelas, skall församlingen och valnämnden beredas tillfälle att yttra sig.

I fråga om beslut som avses i andra stycket äger 3 kap. 3 § tredje stycket och 6 § första stycket vallagen (1972:000) motsvarande tillämpning.

6 § Uppgifter som enligt denna lag ankommer på valnämnd fullgöres av valnämnden i den kommun inom vilken valdistriktet finns. I valdistrikt inom nybildad kommun fullgöres uppgifterna av den valnämnd som utsetts för den nybildade kommunen.

Om valdistrikt omfattar delar av flera kommuner, förordnar länsstyrelsen valnämnden i någon av kommunerna att i fråga om valdistriktet fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd. Innan beslut härom meddelas, skall församlingen och valnämnderna i kommunerna beredas tillfälle att yttra sig.

7 § Bestämmelserna om valförrättare i 3 kap. 4 och 5 §§ samt 6 § andra stycket vallagen (1972:000) äger motsvarande tillämpning vid val av kyrkofullmäktige.

Röstlängd

8 § Vid upprättandet av allmän röstlängd skall utöver vad som sägs i 4 kap. vallagen (1972:000) följande särskilda bestämmelser iakttagas.

För den som den 1 juni enligt länsstyrelsens personband ej är medlem av svenska kyrkan eller som enligt personbandet tillhör icke-territoriell församling göres anteckning i röstlängden om detta förhållande.

Omfattar valdistrikt, som avses i vallagen, två eller flera församlingar eller distrikt eller delar av församlingar eller distrikt vid val av kyrkofullmäktige, skall särskild del av röstlängden uppläggas för varje församling eller kyrkligt valdistrikt eller del därav.

Valsedlar

9 § Vid val av kyrkofullmäktige skall användas valsedlar av vitt papper.

10 § På valsedel skall finnas partibeteckning. Valsedel bör dessutom innehålla

1. namn på en eller flera kandidater,
2. beteckning som visar för vilken valkrets sedeln är avsedd (valkrets-beteckning) samt
3. uppgift om det val för vilket sedeln gäller (valbeteckning).

Kandidat skall anges på sådant sätt att det klart framgår vem som avses. Vid kandidatnamn bör därför utsättas kandidatens personnummer eller annan identifieringsuppgift.

11 § Om valsedel upptager mer än ett kandidatnamn, skall namnen upptagas i en följd under varandra och förses med nummer som visar ordningen mellan dem.

Namnen gäller själva valet samt, i den mån de ej därvid tages i anspråk, val av suppleanter för kyrkofullmäktige i församling där sådana skall finnas.

12 § Församling får besluta att parti som är eller genom valet blir representerat i kyrkofullmäktige i församlingen skall erhålla bidrag av församlingen till partiets kostnader för valsedlar. Beslutet skall innehålla att ersättning utgår till varje sådant parti efter enhetliga grunder.

13 § I vallokal skall väljarna ha tillgång till blanketter till valsedlar. Sådana tillhandahålles genom valnämndens försorg.

Röstkort m. m.

14 § Vid val av kyrkofullmäktige skall, i den mån centrala valmyndigheten ej förordnar annat, för var och en som enligt gällande röstlängd är röstberättigad vid valet upprättas röstkort med uppgifter om den röstberättigade. Röstkortet skall dessutom innehålla uppgifter om valet till ledning för den röstberättigade.

För val av kyrkofullmäktige för församling och för kyrklig samfällighet som äger rum samtidigt upprättas gemensamt röstkort.

15 § I fråga om röstkort äger 7 kap. 1 § andra stycket, 2 § första stycket och 3 § vallagen (1972:000) motsvarande tillämpning.

16 § Centrala valmyndigheten bör på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om tid och sätt för röstning och om de bestämmelser i övrigt som gäller för valet.

Allmänna bestämmelser om röstningen

17 § Röstning sker på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där väljaren är upptagen i röstlängd. Röstberättigad, som på grund av vistelse utom riket eller på annan ort inom riket eller av annat skäl finner sig vara förhindrad att rösta på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där han är upptagen i röstlängd, får rösta på postanstalt inom riket.

Om val av kyrkofullmäktige för församling och för kyrklig samfällighet äger rum samtidigt, skall väljare som röstar på postanstalt vid ett och samma tillfälle utöva sin rösträtt i de val som han vill delta i.

18 § I fråga om röstningen i vallokal och på postanstalt gäller i övrigt 8 kap. 2 § första stycket, 3–5 §§, 7 §, 9 § första och andra styckena samt 10, 11, 13 och 14 §§ vallagen (1972:000) i tillämpliga delar.

19 § Kuvert tillhandahålles endast genom centrala valmyndighetens försorg.

20 § Om avlämnande av valsedel genom bud (röstning med valsedelsförsändelse) finns bestämmelser i 36 §.

21 § I lokal där röstning äger rum skall ett exemplar av denna lag samt av vallagen (1972:000) finnas tillgängliga.

22 § Åtgärd eller anordning som det enligt denna lag åligger kommun, valnämnd eller valförrättare att vidtaga eller ombesörja bekostas av kommunen.

Särskilda bestämmelser om röstning i vallokal

23 § Vallokal skall hållas öppen för röstning minst två timmar mellan klockan 8 och 15, dock ej under tid för allmän gudstjänst, samt därjämte mellan klockan 19 och 21. Centrala valmyndigheten får bestämma att vallokalen i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än nu sagts, om det kan antagas att väljarna likväl har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt.

Valtider för varje valdistrikt bestämmas av valnämnden efter hörande av kyrkorådet.

24 § När vallokalen har öppnats för röstning, visar valförrättaren de närvarande att varje valurna är tom. Härefter får röstningen börja.

25 § Röstningen går till på följande sätt.

När väljaren kommer in i vallokalen, får han ett valkuvert för vart och ett av valen. Han uppsöker därefter en av de avskilda platserna och lägger där för varje val in sin valsedel i ett valkuvert.

Väljaren lämnar iordningsställda valkuvert till valförrättaren. Om denne begär det, skall väljaren uppge sitt fullständiga namn, sin födelsetid och sitt hemvist inom valdistriktet. Valförrättaren kontrollerar att väljaren är upptagen som röstberättigad i röstlängden, att han ej redan röstat i valet, att han ställt i ordning endast ett valkuvert för varje val och att kuvert ej är försett med obehörig märkning. Valförrättaren lägger därefter i väljarens närvaro valkuverten i valurnorna. I samband härmed antecknas i röstlängden att väljaren röstat.

26 § Är valkuvert försett med obehörig märkning, får det ej mottagas. Har väljaren lämnat mer än ett valkuvert för något val, får endast ett av dessa mottagas. Om väljaren begär det, skall samtliga kuvert för det valet återlämnas till honom.

27 § När vallokalen stängts för röstning och de som är närvarande fått tillfälle att lämna sina valsedlar, förklaras röstningen avslutad.

28 § Kommunen skall tillhandahålla lämpliga vallokaler. I anslutning till vallokalen eller i denna skall anordnas lämplig plats där de partier som deltagar i valen kan lägga ut sina valsedlar. Valförrättaren skall tillse att väljarna där har tillgång till blanketter för valsedlar.

29 § Kommunen bör på valdagen ordna med valskjutsar för de väljare som bor avlägset eller isolerat och som endast med avsevärd kostnad eller tidsspillan kan infinna sig i vallokalen.

Särskilda bestämmelser om röstning på postanstalt

30 § Röstning får ske på varje postanstalt inom riket från och med den adertonde dagen före valdagen till och med närmaste helgfria dag före valdagen, om ej annat följer av andra stycket.

Röstning på postanstalt äger rum under tid då postanstalt är öppen för allmänheten. Finns flera postanstalter inom samma ort, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att röstning skall ske endast på någon eller några av postanstalterna. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på postanstalt. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då postanstalten är öppen för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, fängvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.

31 § Röstmottagare på postanstalt är den som postverket utser.

32 § Röstning på postanstalt går till på följande sätt.

När väljaren visat upp sitt röstkort för röstmottagaren, får han av denne ett valkuvert för vart och ett av valen. Han uppsöker därefter en av de avskilda platserna och lägger där för varje val in sin valsedel i ett valkuvert.

Väljaren lämnar valkuvert och röstkortet till röstmottagaren. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning endast ett valkuvert för varje val och att kuvert ej är försett med obehörig märkning. Därefter lägger röstmottagaren i väljarens närvaro in mottagna valkuvert i ett ytterkuvert tillsammans med väljarens röstkort, vilket placeras närmast ytterkuvertets fönster, och tillsluter ytterkuvertet. Röstmottagaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn, den länsstyrelse till vilken ytterkuvertet skall sändas och det värdepostnummer som finns på kuvertet.

Väljare som ej är känd för röstmottagaren skall legitimera sig. Gör han ej det, får han icke rösta.

33 § Är valkuvert försett med obehörig märkning, får det ej mottagas. Har väljaren lämnat mer än ett valkuvert för något val, får endast ett av dessa mottagas. Om väljaren begär det, skall samtliga kuvert för det valet återlämnas till honom.

34 § Röstmottagare skall sända mottagna ytterkuvert till länsstyrelsen i det län i vilket den kommun finns där väljaren är upptagen i allmän röstlängd. Försändelsen skall anordnas som värdepost.

35 § Vid varje tillfälle då ytterkuvert kommer in till länsstyrelsen skall antalet antecknas i ett särskilt protokoll. I avbidan på den offentliga förrättningen för slutlig sammanräkning skall ytterkuverten förvaras på betryggande sätt.

Särskilda bestämmelser om röstning med valsedelsförsändelse

36 § Väljare som är gift får lämna valsedel genom sin make. Väljare, som på grund av sjukdom, rörelschinder eller hög ålder ej kan inställa sig i vallokalen för det valdistrikt där han är upptagen i röstlängd, får lämna valsedel genom bud. Bud får den vara som är väljarens barn, barnbarn, fader, moder eller syskon eller hans vårdare och som fyllt 18 år.

37 § I fråga om anordnande av valsedelsförsändelse äger 11 kap. 1 § andra och tredje styckena samt 3 § andra och tredje styckena vallagen (1972:000) motsvarande tillämpning.

38 § Valsedelsförsändelse lämnas på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där väljaren är upptagen i röstlängd. Sådan försändelse får lämnas också på postanstalt där röstning äger rum.

39 § I fråga om valsedelsförsändelse äger i övrigt 11 kap. 5 och 6 §§ vallagen (1972:000) motsvarande tillämpning. I den förteckning som omnämnes i 11 kap. 6 § vallagen antecknas i stället för valnämnd den länsstyrelse till vilken ytterkuvertet skall sändas.

40 § Föreligger brist eller felaktighet i något hänsende som valförrättaren eller röstmottagaren skall kontrollera enligt 11 kap. 5 eller 6 § vallagen (1972:000), skall valsedelsförsändelsen eller innerkuvertet ej mottagas. Har väljaren ställt i ordning mer än ett innerkuvert för något val, får ej något av dessa mottagas. Innerkuvert som ej mottages skall före återlämnandet läggas in i ett särskilt kuvert som tillslutes.

Preliminär rösträkning och slutlig sammanräkning

41 § Omedelbart efter det att röstningen i vallokal förklarats avslutad räknar valförrättarna preliminärt de avgivna rösterna. Rösträkningen skall genomföras utan avbrott.

Den preliminära rösträkningen i vallokal genomföres i enlighet med 13 kap. 6 § och 7 § första stycket vallagen (1972:000). Valsedel skall, förutom i fall som avses i 13 kap. 6 § 3, läggas åt sidan, om den ej är av vitt papper.

42 § Sedan förrättningen för preliminär rösträkning avslutats sändes röstlängd, protokoll och de särskilda kuvert och omslag som avses i 13 kap. 6 § vallagen (1972:000) till länsstyrelsen. Sker insändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost.

43 § Den slutliga sammanräkningen verkställs av länsstyrelsen vid of-fentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske. Länsstyrelsen skall kungöra tid och plats för sammanräkningen. I kungörelsen anges i förekommande fall i vilken ordning som de olika valen kommer att räknas, om hinder ej möter. Kungörelsen skall anslås hos länsstyrelsen och på församlingarnas anslagstavlor samt senast dagen före sammanräk-ningens början införas i samtliga dagstidningar som har en spridning av någon betydelse inom länet.

Före sammanräkningens början skall länsstyrelsen ha sett till att de handlingar som behövs för sammanräkningen har kommit in från de valdistrikt sammanräkningen avser. Är inkomna handlingar ofullständiga eller ej i behörigt skick, skall länsstyrelsen infordra det som fattas eller, om det behövs, inhämta uppgift om anledningen till att handlingarna är ofullständiga eller ej i behörigt skick.

Över förrättning hos länsstyrelsen föres protokoll enligt formulär som fastställs av centrala valmyndigheten.

44 § Sammanräkningen inleds med att ytterkuvert som kommit in från röstmottagare på postanstalt räknas. Därvid kontrolleras att antalet kuvert stämmer med det i 35 § avsedda protokollet.

Kommer ytterkuvert in till länsstyrelsen efter sammanräkningens början, lägges det utan vidare åtgärd åt sidan. Där i innesluten valse-del inverkar ej på valet.

45 § Ytterkuverten granskas. Därvid kontrolleras att

1. ytterkuvert icke blivit öppnat efter tillslutandet,
2. samma väljare icke avgivit mer än ett ytterkuvert,
3. väljaren är röstberättigad i valdistriktet,
4. väljaren icke röstat i vallokalen under valdagen.

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfäres med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 46 §. I annat fall lägges ytterkuvert utan vidare åtgärd åt sidan. Där i innesluten valse-del inverkar ej på valet.

46 § När kontroll enligt 45 § skett, öppnas de ytterkuvert som ej lagts åt sidan. Inneliggande röstkort, valkuvert och valse-delsförsändelser tages ut.

Valkuverten granskas. Därvid kontrolleras att kuvert är av föreskriven beskaffenhet och ej försett med obehörig märkning.

Valse-delsförsändelserna granskas. Därvid kontrolleras att varje försän-delses ytterkuvert är av föreskriven beskaffenhet och tillslutet, att det icke blivit öppnat efter tillslutandet samt att väljarens förklaring och vittnesintyget är i behörigt skick. Därefter brytes ytterkuvertet. Inner-kuverten granskas. Därvid kontrolleras att de är av föreskriven beskaffen-het, att väljaren ställt i ordning endast ett innerkuvert för varje val och att innerkuvert ej är försett med obehörig märkning.

Godkända val- och innerkuvert lägges i urnor. För varje val och valkrets användes en urna. I samband med att kuvert lägges i urna antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han utövat sin rösträtt.

Övriga kuvert lägges utan vidare åtgärd åt sidan. Däri inneslutna valsedlar inverkar ej på valet.

47 § De val- och innerkuvert som lagts ned i urna tages ut ur denna. Valsedlarna tages ut ur kuverten, varefter de jämte de från valdistrikten inkomna valsedlarna granskas. Länsstyrelsen prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning och de vid röstningen förda protokollen föranleder.

Har avgivna valsedlar ej förvarats på föreskrivet sätt, skall de förklaras ogiltiga, om det ej kan antagas att obehörig åtgärd ej vidtagits med dem.

48 § 1 fråga om den slutliga sammanräkningen tillämpas i övrigt de bestämmelser i 14 kap. 3 och 4 §§, 5 § första stycket 1 och 2 samt 15- 24 §§ vallagen (1972:000) som avser val av kommunfullmäktige och utseende av suppleanter för fullmäktige.

Valsedel är ogiltig, förutom i fall som anges i 14 kap. 4 § vallagen, om den ej är av vitt papper.

Vad som sägs i 14 kap. 19 § vallagen om beslut som fattats med stöd av 5 a § kommunallagen (1953:753) eller 5 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm skall vid tillämpningen av första stycket i stället gälla beslut som fattats med stöd av 8 § 4 mom. eller 32 a § lagen (1961:436) om församlingsstyrelse.

Bevis och besvär över valutgången

49 § Bestämmelserna i 15 kap. 2 § vallagen (1972:000) om bevis för den som blivit utsedd till ledamot av kommunfullmäktige eller till suppleant äger motsvarande tillämpning vid kyrkofullmäktigval.

50 § Talan mot beslut, varigenom länsstyrelsen fastställt valutgången, föres hos regeringsrätten genom besvär. Besvärshandlingen skall ges in till länsstyrelsen och vara denna till handa inom tre dagar efter det att valet avslutades. Så snart besvärstiden gått ut, skall länsstyrelsen kungöra samtliga besvär som anförts. Kungörelsen införes i samtliga dagstidningar som har en spridning av någon betydelse inom kommun i vilken församlingen ingår. I kungörelsen anges viss kort tid inom vilken förklaring över besvären skall ha kommit in till regeringsrätten. När förklaringstiden gått ut, skall länsstyrelsen genast sända besvärshandlingarna till regeringsrätten. Länsstyrelsen skall därjämte skyndsamt inkomma till regeringsrätten med yttrande över besvären.

Den som vill anföra besvär har rätt att hos länsstyrelsen erhålla utdrag ur protokoll eller annan handling över förrättningen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.
2. Kommunala vallagen (1930:253) äger tillämpning i fråga om utse-

ende av efterträdare till ledamot av kyrkofullmäktige som avgår under den valperiod som löper vid den nya lagens ikraftträdande.

3. Beslut om valdistriktsindelning, som meddelas efter den 1 januari 1973 och som skall tillämpas vid valen den 21 oktober 1973, gäller från och med den dag då beslutet vinner laga kraft. Avskrift av beslutet skall tillställas centrala valmyndigheten.

4. Intill dess allmän röstlängd enligt 4 kap. vallagen (1972:000) och 8 § nya lagen kommit till stånd länder tidigare upprättad röstlängd till efter rättelse.

5. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse

Härigenom förordnas, att 8 § 4 mom. samt 9, 13 och 32 a §§ lagen (1961:436) om församlingsstyrelse¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

4 mom. För kyrkofullmäktige skola utses suppleanter, om fullmäktige besluta det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Föreslagen lydelse

8 §

4 mom. Kyrkofullmäktige få besluta att suppleanter skola utses för fullmäktige. Antalet suppleanter bestämmes av fullmäktige till en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti erhåller i församlingen eller, om församlingen indelats i valkretsar enligt 12 §, i varje valkrets. Uppkommer därvid brutet tal, avrundas detta till närmast högre hela tal. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Beslut enligt första stycket fattas av kyrkostämman, när kyrkofullmäktige första gången skola utses.

9 §

Rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter tillkommer envar inom församlingen *mantalsskriven* svensk medborgare,

Rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter tillkommer envar inom församlingen *kyrkobokförd* svensk medborgare,

¹ Lagen omtryckt 1972:228.

Nuvarande lydelse

re, som är medlem av svenska kyrkan och som senast under *nästföregående kalenderår* uppnått nitton års ålder och ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig. Varje röstberättigad äger en röst.

Den som är *kyrkoskriven* i icke-territoriell församling äger ej rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter i annan församling.

Om upprättande av röstlängd och om röstlängdens bindande verkan stadgas i kommunala vallagen.

Föreslagen lydelse

som är medlem av svenska kyrkan och som uppnått nitton års ålder senast under *kalenderåret närmast före valet*. Den som på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbliva omyndig äger dock ej rösträtt. Varje röstberättigad har en röst.

Den som är *kyrkobokförd* i icke-territoriell församling äger ej rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter i annan församling.

Till efterrättelse vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter gäller samma röstlängd som vid val enligt vallagen (1972:000). Röst-rätten skall enligt närmare bestämmelser i vallagen och lagen (1972:000) om kyrkofullmäktigval grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, även om förändring inträffar före valet.

13 §

Om valdistrikt och valdag samt vals *kungörande*, förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när *samtliga suppleanter* för fullmäktig inkallats till ordinarie kyrkofullmäktige eller eljest avgått som *suppleanter*, stadgas i *kommunala vallagen*.

Beträffande församling i Stockholm skall därutöver gälla, att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som länsstyrelsen bestämmer, samt att kungörelse om val skall anslås å församlingens anslagstavla och införas i ortstidningar.

Om valdistrikt och valdag samt vals förrättande och avslutande, så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång samt när *suppleant* för fullmäktig inkallats till ordinarie kyrkofullmäktig eller eljest avgått som *suppleant*, stadgas i *lagen (1972:000) om kyrkofullmäktigval*.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

32 a §

För fullmäktige i kyrklig samfällighet skola utses suppleanter, om fullmäktige beslutat det. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Fullmäktige i kyrklig samfällighet få besluta att suppleanter skola utses för fullmäktige. Antalet suppleanter bestämmas av fullmäktige till en viss andel, dock högst hälften, av det antal platser som varje parti erhåller i varje valkrets. Uppkommer därvid brutet tal, avrundas detta till närmast högre hela tal. Om beslutet skall länsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

Beslut enligt första stycket fattas av Konungen, när kyrkofullmäktige första gången skola utses.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.

3 Förslag till ändring i förslaget till vallag

*Lydelse enligt prop.
1972:105*

Föreslagen lydelse

6 KAP.

5 §

Om parti är eller genom valet blir representerat i den församling valet gäller, svarar statsverket för kostnaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar, i fråga om val till riksdagen fyra gånger antalet röstberättigade i valkretsen och i fråga om annat val fyra gånger antalet röstberättigade i valet.

I fråga om parti, som deltagar i riksdagsval och som vid det senaste riksdagsvalet fått eller vid det förestående valet får mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet, svarar statsverket för kostnaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar fyra gånger antalet röstberättigade i valkretsen. Vad som sagts nu gäller även parti som utan att ha uppnått den angivna röstandelen är eller genom det förestående valet blir representerat i riksdagen.

I fråga om parti, som deltagar i

*Lydelse enligt prop.
1972:105*

Föreslagen lydelse

val av landstingsmän eller kommunfullmäktige och som är eller genom det förestående valet blir representerat i den församling valet gäller, svarar statsverket för kosinaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar fyra gånger antalet röstberättigade i valet.

Övergångsbestämmelser

2. Genom denna lag upphäves lagen (1920:796) om val till riksdagen och kommunala vallagen (1930:253). *Kommunala vallagen gäller dock fortfarande i fråga om val av kyrkofullmäktige.* Lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen äger *vidare* tillämpning i fråga om utseende av efterträdare till ledamot av riksdagen respektive landsting eller kommunfullmäktige som avgår under den valperiod som löper vid den nya lagens ikraftträdande.

2. Genom denna lag upphäves lagen (1920:796) om val till riksdagen och kommunala vallagen (1930:253). Lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen äger *dock* tillämpning i fråga om utseende av efterträdare till ledamot av riksdagen respektive landsting eller kommunfullmäktige som avgår under den valperiod som löper vid den nya lagens ikraftträdande.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 27 oktober 1972.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lag om kyrkofullmäktigval* och anför.

1 Inledning

Förslag till ny vallag har nyligen lagts fram för riksdagen i prop. 1972:105. Förslaget innehåller bestämmelser om förfarandet vid riksdagsval, val av landstingsmän och val av kommunfullmäktige. Däremot regleras inte kyrkofullmäktigvalen. I fråga om dessa val uttalades i propositionen att förfarandet borde regleras i en särskild lag och att en proposition med förslag till sådan lag skulle föreläggas riksdagen i god tid före 1973 års val. Det avsedda lagförslaget har nu upprättats inom justitiedepartementet. Härvid har synpunkter inhämtats från bl. a. riksskatteverket, postverket, Svenska kommunförbundet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

I prop. 1972:105 föreslås ändringar i kommunallagarna som avser reglerna om suppleanter för kommunfullmäktige. Motsvarande ändringar i reglerna om suppleanter för kyrkofullmäktige i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse har nu utarbetats.

2 Nuvarande regler om val av kyrkofullmäktige m. m.

Regler om kyrkofullmäktige finns dels i lagen om församlingsstyrelse (FSL; omtryckt 1972:228), som innehåller de centrala bestämmelserna om den kyrkokommunala självstyrelsen, dels i kommunala vallagen (1930:253 – KVL, omtryckt 1969:824), som närmare reglerar förfarandet vid val av kyrkofullmäktige.

2.1 Lagen om församlingsstyrelse

Den kyrkokommunala självstyrelsen kommer till uttryck i 2 § FSL. Huvudregeln är enligt 2 § 1 mom. att församling själv vårdar sina angelägenheter, såvitt inte handhavandet enligt FSL eller särskild författning ankommer på annan. För det fall att två eller flera församlingar bildar ett pastorat föreskrivs i 3 § 1 mom. att församlingarna, om inte

Kungl. Maj:t bestämmer annat, skall utgöra kyrklig samfällighet för handhavandet av de angelägenheter som ankommer på pastoratet. Efter Kungl. Maj:ts förordnande kan samfällighet som nyss nämnts värda även annan församlingsangelägenhet av ekonomisk natur. Också församlingar som inte bildar ett pastorat kan efter Kungl. Maj:ts förordnande förenas till kyrklig samfällighet för handhavandet av ekonomiska församlingsangelägenheter. För Stockholms och Göteborgs vidkommande finns i 3 § 2 och 3 mom. särskilda bestämmelser om att församlingarna där skall utgöra kyrklig samfällighet.

Enligt 4 § FSL utövas församlings beslutanderätt av kyrkofullmäktige eller på kyrkostämma. Som huvudregel gäller enligt 5 § att församlings beslutanderätt utövas av kyrkofullmäktige, om församlingen har mer än 1 000 invånare. Detta gäller emellertid inte församling som ingår i den kyrkliga samfälligheten i Göteborg. Vidare kan Kungl. Maj:t beträffande annan församling, som ingår i kyrklig samfällighet enligt Kungl. Maj:ts förordnande, bestämma att beslutanderätten inte skall utövas av kyrkofullmäktige.

Beslutanderätten i Stockholms kyrkliga samfällighet och i annan kyrklig samfällighet, som inte handhar alla församlingsangelägenheter av ekonomisk natur (partiell samfällighet), utövas enligt 6 § första stycket FSL av församlingsdelegerade. I kyrklig samfällighet som har hand om alla ekonomiska församlingsangelägenheter (total samfällighet), däribland den kyrkliga samfälligheten i Göteborg, utövas beslutanderätten av samfällighetens kyrkofullmäktige (6 § andra stycket). De nämnda reglerna om beslutanderätten i samfällighet, sammanställda med reglerna i 4 § om beslutanderätten i församling, medför beträffande annan total samfällighet än den i Göteborg att det ibland kan bli nödvändigt att välja dels fullmäktige för de församlingar som ingår i samfälligheten, dels fullmäktige för samfälligheten.

I 8 § 1 och 2 mom. FSL finns bestämmelser om antalet kyrkofullmäktige i församling. Antalet bestäms av fullmäktige själva inom vissa i lagen givna ramar. Församlingens folkmängd avgör vilken ram som är tillämplig i varje särskilt fall. På denna punkt gäller olika regler för å ena sidan församling i Stockholm och å andra sidan annan församling. I båda fallen är dock högsta antalet fullmäktige 40. Enligt 8 § 4 mom. skall för kyrkofullmäktige utses suppleanter, om fullmäktige beslutar det. Länsstyrelsen skall underrättas om såväl antalet kyrkofullmäktige som antalet suppleanter.

Bestämmelserna om rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter finns i 9 § FSL. Rösträtt tillkommer varje svensk medborgare som är mantalsskriven inom församlingen, som är medlem av svenska kyrkan och som senast under nästföregående kalenderår har uppnått 19 års ålder och inte på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig. I fråga om upprättande av röstlängd och röstlängdens bindande verkan hänvisas till KVL.

Kyrkofullmäktige och suppleanter skall enligt 10 § FSL väljas bland de röstberättigade som är bosatta inom församlingen. Den som är omyndig

kan inte väljas till fullmäktig eller suppleant. Valbar är inte heller den som innehar viss angiven tjänst. Enligt 11 § första stycket väljs kyrkofullmäktige och suppleanter för tre år, räknat fr. o. m. den 1 januari året efter det då valet skett. Om valet sker första gången och inte äger rum under allmänt valår, skall valet dock inte avse längre tid än till utgången av det år då allmänna val av kyrkofullmäktige skall äga rum nästa gång.

I 12 § FSL finns bestämmelser om indelning av församling i valkretsar. I Stockholm får församling delas in i valkretsar, om fler än 30 fullmäktige skall utses i församlingen. Utanför Stockholm får församling med mer än 10 000 invånare delas in i valkretsar, om det befinns lämpligt. Annan församling utanför Stockholm får delas in i valkretsar endast om det föreligger synnerliga skäl, t. ex. på grund av församlingens särskilt betydande utsträckning. Vid valkretsindelning skall iakttas bl. a. att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio fullmäktige. Beslut om indelning i valkretsar meddelas av länsstyrelsen efter framställning av kyrkofullmäktige. Beslutet skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår under vilket det skall tillämpas. Det antal fullmäktige som skall utses i varje valkrets fastställs av länsstyrelsen före utgången av april det år då valet skall äga rum. Länsstyrelsens beslut om valkretsindelning kan överklagas hos regeringsrätten genom besvär.

Skall kyrkofullmäktige utses för kyrklig samfällighet, bestämmer enligt 32 § första stycket FSL Kungl. Maj:t antalet fullmäktige. För fullmäktige i kyrklig samfällighet skall enligt 32 a § första stycket utses suppleanter, om fullmäktige beslutar det. Länsstyrelsen skall ofördröjligen underrättas om beslutet. I fråga om fullmäktige och suppleanter i kyrklig samfällighet äger i övrigt bestämmelserna om fullmäktige och suppleanter i församling motsvarande tillämpning. Vid val av fullmäktige skall dock varje församling som ingår i samfälligheten eller den grupp av församlingar som Kungl. Maj:t bestämmer utgöra en valkrets (33 § a).

I landet finns f. n. fem icke-territoriella församlingar. Beträffande dem gäller FSL i tillämpliga delar, om inte församlingen beslutar annat (1 § andra stycket FSL). Den som är kyrkobokförd i icke-territoriell församling äger enligt 9 § andra stycket inte rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter i annan församling.

2.2 Kommunala vallagen

De närmare reglerna om förfarandet vid val av kyrkofullmäktige finns i KVL. Denna lag reglerar även förfarandet vid val av landstingsmän och kommunfullmäktige. Vid samtliga dessa val gäller enligt KVL i huvudsak överensstämmande regler. Endast på vissa punkter ges särregler för kyrkofullmäktigval. I det följande kommer endast dessa särregler att närmare beröras. I övrigt hänvisas till den framställning rörande valförfarandet som prop. 1972:105 (s. 41 ff) innehåller.

Som framgår av vad som nämnts i det föregående förekommer val av kyrkofullmäktige för såväl församling som kyrklig samfällighet. I vissa församlingar som ingår i total samfällighet väljs kyrkofullmäktige både

för församlingen och för den samfällighet i vilken församlingen ingår. De bestämmelser som ges i KVL om församling gäller i tillämpliga delar också kyrklig samfällighet, i den mån inte annat är föreskrivet (62 § första stycket KVL).

Tiden för val

Allmänna val av kyrkofullmäktige äger enligt 11 § 1 mom. KVL rum tredje söndagen i oktober. Annat val, dvs. omval och val i nybildad församling, äger enligt 11 § 2 mom. första stycket rum den sön- eller helgdag som senast trettiofemte dagen före valet bestäms av länsstyrelsen. Beträffande församling i Stockholm gäller att annat än allmänt val skall äga rum den sön- eller helgdag som länsstyrelsen bestämmer (11 § 2 mom. andra stycket jämfört med 13 § andra stycket FSL). Annat val än allmänt val av kyrkofullmäktige får inte äga rum på samma dag som val av landstingsmän eller kommunfullmäktige inom valdistriktet.

Valorganisationen

Föreskrifter om valkretsar vid val av kyrkofullmäktige finns som redan nämnts i FSL. I fråga om valdistriktsindelning gäller följande regler, vilka återfinns i 3 § 3 mom. KVL.

Varje församling bildar ett valdistrikt. Är församling indelad i valkretsar, bildar varje sådan valkrets ett valdistrikt. Bestämmelserna i lagen (1920:796) om val till riksdagen kan medföra att delar av församling eller valkrets för val av kyrkofullmäktige ingår i olika valdistrikt vid val till riksdagen. I sådant fall skall varje sådan del av församling eller valkrets bilda ett eget valdistrikt vid val av kyrkofullmäktige. Länsstyrelsen får emellertid besluta att sådana delar av församling eller valkrets i stället skall tillsammans utgöra ett valdistrikt. Om detta valdistrikt kommer att omfatta delar av flera kommuner, skall länsstyrelsen enligt 5 § andra stycket KVL vidare förordna inför vilken valnämnd eller valnämnds deputerade val av kyrkofullmäktige i det sålunda bildade distriktet skall förrättas.

Till grund för röstning ligger liksom vid övriga kommunala val den allmänna röstlängd som upprättas årligen. I den allmänna röstlängden skall särskilt antecknas om en person, som är röstberättigad vid övriga val, saknar rösträtt på kyrkostämma och vid val av kyrkofullmäktige därför att han ej är medlem av svenska kyrkan eller därför att han tillhör icke-territoriell församling (8 § tredje stycket KVL).

Den allmänna röstlängden upprättas för varje valdistrikt vid val av landstingsmän och kommunfullmäktige. Omfattar sådant distrikt två eller flera församlingar eller kyrkliga valdistrikt eller delar av församlingar eller kyrkliga valdistrikt, skall enligt 7 § första stycket KVL särskild del läggas upp för varje församling eller kyrkligt valdistrikt eller del därav.

Förberedande av val

Val av kyrkofullmäktige skall kungöras av valnämndens ordförande (20 § 3 mom. KVL). Kungörelsen skall utfärdas i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen. Beträffande församling i Stockholm gäller i stället enligt 20 § 4 mom. KVL och 13 § andra stycket FSL att kungörelse om val skall anslås på församlingens anslagstavla och införas i ortstidningar.

Röstningen

Liksom vid övriga val skall val ske med slutna sedlar. Valsedlarna skall vara av enfärgat vitt papper (23 § första stycket KVL). I vallokal pågår röstningen under minst två timmar före klockan 15, dock ej mellan klockan 11 och 13, samt minst två timmar efter klockan 19. Valtiden för varje valdistrikt bestäms av valnämnden (22 § 1 mom. tredje och fjärde styckena KVL).

Väljare som är förhindrad att på valdagen rösta i vallokalen för sitt valdistrikt får inom landet avlämna sin valedel på postanstalt fr. o. m. den trettionde dagen före valdagen. Röstningen avslutas på den närmaste helgfria dagen före valdagen, om inte centrala valmyndigheten bestämmer annat (37 § andra stycket KVL). Poströstning på valdagen får således förekomma endast efter särskilt förordnande av centrala valmyndigheten. Detsamma gäller röstning hos svensk utlandsmyndighet och på svenskt fartyg (35 § första stycket KVL). Centrala valmyndigheten har hittills inte i något fall meddelat förordnande som nu har angetts.

Röstsammanräkning och fördelning av platser i fullmäktige

I fråga om röstsammanräkning gäller genomgående samma regler som för övriga kommunalval. Också fördelningen av platserna sker på samma sätt vid val av kyrkofullmäktige som vid val av landstingsmän och kommunfullmäktige. Länsstyrelsen fördelar platserna i fullmäktige mellan partierna och fastställer vilka av ett partis kandidater som skall tillträda platserna. Länsstyrelsen utser även suppleanter för kyrkofullmäktige i församlingar eller samfälligheter där det skall finnas suppleanter för fullmäktige. I fråga om suppleantsystemet, som överensstämmer med vad som gäller i fråga om suppleanter för kommunfullmäktige, kan i övrigt hänvisas till framställningen i prop. 1972:105 (s. 73).

Kostnader för val

Vid val av kyrkofullmäktige är det partiernas sak att svara för valedelsframställningen. Statsverket svarar inte för några kostnader som parti haft för framställning av valedlar för kyrkofullmäktigval. Församlingen kan emellertid enligt 60 a § andra stycket och 61 § KVL besluta att parti som är eller genom valet blir representerat i kyrkofullmäktige skall erhålla bidrag av församlingen till partiets kostnader för framställning av valedlar.

Valkuvert får tillverkas endast genom statsverkets försorg. Valkuvert samt kuvert för valedelsförsändelse tillhandahålls församlingarna mot ersättning. Kostnaden för kuvert vid poströstning svarar dock statsverket alltid för (60 § KVL).

Som redan nämnts åligger det valnämndens ordförande att utfärda kungörelse om val av kyrkofullmäktige. Kostnaden för kungörelseförfarandet svarar församlingen för. Liksom vid val av kommunfullmäktige åligger det kommunen att tillhandahålla vallokaler för kyrkofullmäktigval och svara för att lokalerna utrustas på föreskrivet sätt. Kommunen står även för kostnaden för valskjutsar (59 § KVL).

1970 års kyrkofullmäktigval

Vid 1970 års val till riksdagen samt val av landstingsmän och kommunfullmäktige, som förrättades samtidigt, tillämpades särskilda regler, vilka tagits in i en särskild lag, lagen (1969:825) om de allmänna valen den 20 september 1970. Kyrkofullmäktigvalen i oktober 1970 förrättades emellertid helt enligt de regler i KVL som nämnts i det föregående.

3 Prop. 1972:105

I prop. 1972:105 har lämnats en redogörelse för de särskilda regler som gällde vid 1970 års samtidiga val (s. 46). Den nya vallag som föreslås i propositionen innehåller delvis samma regler som gällde vid 1970 års samtidiga val. På andra punkter innebär förslaget direkta nyheter. I det följande berörs i korthet vissa av de bestämmelser som förslaget till vallag innehåller och som är av särskilt intresse i detta sammanhang.

3.1 Röstlängder m. m.

Vallagsförslaget innebär att röstlängdsförfarandet direkt knyts till kyrkobokföringen. Den allmänna röstlängden skall sålunda upprättas direkt på grundval av kyrkobokföringens uppgifter (4 kap. 1 och 2 §§). Härigenom blir det möjligt att få en aktuellare röstlängd än f. n. Allmän röstlängd upprättas enligt förslaget årligen för varje valdistrikt av lokala skattemyndigheten. Längden skall vara upprättad senast den 15 juni. I allmän röstlängd skall tas upp var och en som den 1 juni enligt länsstyrelsens personband är kyrkobokförd i valdistriktet, svensk medborgare och fyllt eller senare under kalenderåret fyller 19 år. Undantag gäller dock för den som på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig.

En utformning av röstlängdsförfarandet i enlighet med förslaget till vallag nödvändiggör vissa ändringar i kommunallagarna, vars rösträttsbestämmelser förutsätter att den allmänna röstlängden upprättas med mantalslängden som grund. I propositionen föreslås att bestämmelserna om rösträtt i 6 § kommunallagen (1953:753) och 6 § kommunallagen

(1957:50) för Stockholm ändras så, att det där föreskrivs att rösträtt tillkommer varje svensk medborgare som är kyrkobokförd i kommunen, förutsatt att han uppfyller övriga villkor som gäller för rösträtt.

3.2 Valkuvert

Bestämmelserna om valkuvert i vallagsförslaget (8 kap. 4–9 §§) innebär att ett enhetligt valkuvert används för såväl riksdagsval som val av landstingsmän och kommunfullmäktige. Förutom valkuvert skall det finnas innerkuvert för valsedelsförsändelse samt ytterkuvert för poströstning m. m. resp. för valsedelsförsändelse.

Också dessa kuvert skall kunna användas vid samtliga val. Valkuvert och innerkuvert skall vara så beskaffade att färgen på inneliggande valsedel kan iakttas utan att valhemligheten röjs. Ytterkuvert för poströstning m. m. skall vara försett med fönster. Något krav på att val- eller innerkuvert skall vara tillslutet när det överlämnas till valförrättaren uppställs inte.

Kuvert tillhandahålls enligt förslaget endast genom centrala valmyndighetens försorg. Statsverket bär kostnaden för alla kuvert.

3.3 Valsedlar

Till valsedlar skall enligt vallagsförslaget (6 kap. 1 §) användas särskilda blanketter som tillhandahålls av centrala valmyndigheten. Valsedlarna skall vara lika till storlek och material (6 kap. 2 §). För val till riksdagen skall användas gula valsedlar och för val av landstingsmän och kommunfullmäktige blå resp. vita. Av valsedelns färg skall kunna utläsas vilket val sedeln gäller för.

Om valsedel uppftar mer än ett kandidatnamn, skall namnen upptas i en följd under varandra och förses med nummer som visar ordningen mellan dem. Namnen gäller själva valet samt, i den mån de inte tas i anspråk, vid kommunalval suppleanter för landstingsmän och kommunfullmäktige (6 kap. 3 §).

Beställning av valsedlar görs hos centrala valmyndigheten. Görs beställning av behörig företrädare för parti som är representerat i den församling valet gäller, levererar centrala valmyndigheten önskat antal blanketter mot betalning i efterskott. I annat fall sker leverans endast mot betalning i förskott. (6 kap. 4 §)

Om parti är eller genom valet blir representerat i den församling valet gäller, svarar emellertid statsverket för kostnaden för valsedelsblanketter till ett antal som motsvarar vid kommunalval fyra gånger antalet röstberättigade i valet (6 kap. 5 §). Sistnämnda regel kan komma att innebära att förskott som erlagts skall betalas tillbaka (se vidare 6 kap. 6 §).

Om beställaren begär det, förser centrala valmyndigheten utan särskild ersättning valsedelsblanketterna med partibeteckning, kandidatnamn

samt valkrets- och valbeteckningar (6 kap. 7 §). Det ankommer på centrala valmyndigheten att bestämma den sista dag då beställning av valsedlar skall ha gjorts för att leverans skall kunna ske trettio dagar före valdagen (6 kap. 8 §).

I lokal där röstning äger rum skall väljarna ha tillgång till både valsedlar, som försetts med parti- och valbeteckning för parti vilket är representerat i riksdagen (partimarkerade valsedlar), och blanketter till valsedlar. Partimarkerade valsedlar och valsedelsblanketter tillhandahålls genom centrala valmyndighetens försorg (6 kap. 9 §).

3.4 Röstningen

Liksom hittills sker enligt vallagsförslaget röstning på valdagen i vallokalen i det valdistrikt där väljaren är upptagen i röstlängd (8 kap. 1 §). Den som är förhindrad att rösta i vallokalen kan i stället göra det på postanstalt dels under viss tid före valdagen, dels på själva valdagen.

Vid röstning i vallokal skall väljaren för varje val lägga in sin valsedel i ett valkuvert, som han lämnar till valförrättaren (8 kap. 4 §). Mottagna valkuvert samlas upp i valurna. Vid röstning på postanstalt lägger väljaren för varje val sin valsedel i ett valkuvert, som han lämnar till röstmottagaren (8 kap. 5 §). Denne lägger in mottagna kuvert tillsammans med väljarens röstkort i ett ytterkuvert, som tillsluts. Röstning på postanstalt får således inte ske utan att röstkortet avlämnas.

Vallagsförslaget innehåller också bestämmelser om röstning med valsedelsförsändelse. Väljare som är gift eller som på grund av sjukdom, rörelsehinder eller hög ålder ej kan inställa sig i vallokalen får avlämna valsedel genom sin make resp. genom bud (11 kap 1 och 3 §§). Valsedelsförsändelse kan avlämnas i vallokalen men också på postanstalt (11 kap. 2 och 4 §§). Valsedelsförsändelse anordnas på det sättet att väljaren för varje val lägger sin valsedel i ett innerkuvert. Det iordningställda innerkuvertet läggs sedan i ett särskilt ytterkuvert för valsedelsförsändelse, som tillsluts.

3.5 Röstsammanräkningen

Sammanräkningen skall enligt vallagsförslaget liksom hittills ske i två etapper, en preliminär som görs i vallokalerna efter röstningens slut (13 kap.) och en slutlig som görs hos länsstyrelserna (14 kap.). Vallagsförslaget innehåller emellertid nya regler rörande röstsammanräkningen som syftar till att förenkla och effektivisera förfarandet samt att göra det möjligt att få ett preliminärt valresultat som är tillförlitligare än tidigare. Reglerna innebär att poströsterna, som förut sänts till länsstyrelserna och innefattats först i den slutliga sammanräkningen, i stället sänds till valnämnderna i kommunerna (10 kap. 6 §). Därifrån distribueras de ut till vallokalerna (12 kap. 1 och 2 §§). Poströsterna ingår således i den preliminära sammanräkning som sker i vallokal omedelbart efter det att röstningen där förklarats avslutad. De ytterkuvert som kommer in till

valnämnd från postanstalt så sent att de inte kan vidarebefordras till distriktet och finnas där när den preliminära sammanräkningen börjar behålls av valnämnden. Dessa poströster räknas preliminärt vid offentlig förrättning inför valnämnden (13 kap. 9 §). Denna förrättning påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast tisdagen efter valdagen. Kommer ytterkuvert in till valnämnd efter förrättningens början, läggs det utan vidare åtgärd åt sidan (13 kap. 10 §).

Den slutliga sammanräkningen verkställs liksom hittills av länsstyrelsen vid offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske. Länsstyrelsen skall därvid ha erhållit de handlingar som behövs för sammanräkningen. Vid den slutliga sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning och vid röstning förda protokoll föranleder. (14 kap. 1 och 2 §§)

Reglerna om valsedels ogiltighet i KVL är delvis ganska invecklade. Förslaget till vallag innehåller andra och enklare regler om valsedels ogiltighet (14 kap. 4 §). Valsedel skall ogiltigförklaras endast om den saknar partibeteckning eller har mer än en partibeteckning eller om den är försedd med kännetecken som uppenbarligen blivit anbragt på valsedeln med avsikt. Finns i ett valkuvert mer än en valsedel, är enligt förslaget valsedlarna ogiltiga. Innehåller valkuvert två eller tre valsedlar och bär alla samma partibeteckning, skall dock en valsedel tillgodoräknas det angivna partiet. Namnen på valsedeln skall därvid anses som obefintliga. Enligt förslaget skall namn på valsedel anses som obefintligt också om kandidaten ej är valbar eller det ej framgår klart vem som avses eller om ordningen mellan namnet och annat namn ej framgår klart (14 kap. 5 §).

Centrala valmyndigheten fördelar mandatet i riksdagen på grundval av protokollen från länsstyrelserna och fastställer också vilka personer som skall erhålla mandatet som ledamöter och vilka personer som skall vara ersättare för riksdagsledamot (14 kap. 9 §). Fördelningen av platserna vid kommunalval handhas helt och hållet av länsstyrelserna (14 kap. 15–20 §§).

3.6 Det primärkommunala suppleantsystemet

Propositionen innehåller ändrade regler rörande det primärkommunala suppleantsystemet. Liksom hittills skall suppleanter utses endast om kommunfullmäktige beslutar det. Enligt de föreslagna bestämmelserna skall dock antalet suppleanter för varje parti motsvara en av fullmäktige bestämd kvotdel, högst hälften, av det antal ordinarie fullmäktige som partiet fått i kommunen eller, om denna är indelad i valkretsar, i valkretsen. För varje i fullmäktige representerat parti skall dock alltid utses minst en suppleant. Vid fördelningen av suppleantplatserna skall beaktas endast de valsedlar som har legat till grund för besättandet av ordinarie plats. De nya reglerna om suppleanter för kommunfullmäktige har tagits in i 5 a resp. 5 § i de i prop. 1972:105 framlagda förslagen till ändringar i kommunallagen och kommunallagen för Stockholm.

4 Departementschefen

Allmänt om förslaget till lag om kyrkofullmäktigval

Bestämmelser som rör kyrkofullmäktigval finns f. n. dels i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse (FSL), dels i kommunala vallagen (1930:253 – KVL). Sistnämnda lag reglerar också förfarandet vid val av landstingsmän och kommunfullmäktige. I prop. 1972:105 har föreslagits att förfarandebestämmelserna beträffande de tre borgerliga valen, dvs. riksdagsvalen samt valen av landstingsmän och kommunfullmäktige, skall föras samman i en ny vallag. Kyrkofullmäktigvalen har sålunda lämnats utanför den föreslagna regleringen. I fråga om dessa val har förutsatts att bestämmelser i stället skall tas in i en särskild lag och att en proposition med förslag till sådan lag skall föreläggas riksdagen i god tid före 1973 års val (jfr prop. 1972:105 s. 88).

I enlighet med vad som sålunda förutsattes i prop. 1972:105 har, som förut nämnts, inom justitiedepartementet nu utarbetats förslag till lag om kyrkofullmäktigval. Vid utformningen av detta förslag har utgångspunkten varit att den ordning som f. n. tillämpas i fråga om sådana val skall behållas i sina huvuddrag. Det har emellertid ansetts lämpligt att samtidigt söka samordna reglerna om kyrkofullmäktigvalen med reglerna i den föreslagna vallagen. En sådan samordning har setts som angelägen framför allt av det skälet att de nuvarande reglerna i KVL till övervägande delen gäller såväl för de borgerliga kommunala valen som för kyrkofullmäktigvalen och att förfarandet i de olika valen därför tidigare i hög grad har överensstämt. Det har framstått som praktiskt att låta denna överensstämmelse i görligaste mån bestå, även när regleringen av förfarandet sker i olika lagar. I förslaget till lag om kyrkofullmäktigval har följaktligen i stor utsträckning hänvisats till eller tagits upp direkta motsvarigheter till bestämmelserna i förslaget till vallag samtidigt som utgångspunkten att huvuddragen i nuvarande ordning skall behållas har föranlett att i det nu utarbetade förslaget har förts in flertalet av de särbestämmelser för kyrkofullmäktigval som finns i KVL och därutöver andra särskilda regler om sådana val.

De hänvisningar till förslaget till vallag som tagits in i det nu föreliggande lagförslaget avser bl. a. valorganisationen och röstlängdsförfarandet. För att kyrkofullmäktigvalen skall kunna genomföras så smidigt som möjligt har jag sålunda bedömt det som önskvärt att också i fortsättningen samma valorganisation fungerar såväl vid sådana val som vid de val som regleras i förslaget till vallag. Enligt det nu utarbetade lagförslaget skall därför valnämnderna i kommunerna på samma sätt som tidigare handha också kyrkofullmäktigvalen. Av praktiska skäl är det vidare angeläget att den röstlängd som används vid de borgerliga valen liksom f. n. utnyttjas också vid val av kyrkofullmäktige. Vissa särbestämmelser beträffande röstlängden som har samband med reglerna i FSL om rösträtt vid kyrkofullmäktigval och som nu finns upptagna i KVL har

emellertid förts in i förslaget till lag om kyrkofullmäktigval (se 8 § i förslaget).

Även när det gäller förfarandet vid själva röstningen är det angeläget att det så långt möjligt tillämpas samma ordning vid kyrkofullmäktigval som vid de val som regleras i förslaget till vallag. Redan nu finns det emellertid skillnader på vissa punkter, t. ex. beträffande tiden för röstning i vallokal och tiden för poströstningen. Dessa skillnader har jag ansett böra behållas också i fortsättningen (jfr 23 § resp. 30 § i förslaget).

I den mån bestämmelser som har tagits upp i det nu föreliggande lagförslaget i sakligt hänseende helt eller huvudsakligen överensstämmer med bestämmelser som finns i förslaget till vallag eller som redan nu gäller har jag inte ansett att de behöver behandlas ytterligare i detta sammanhang. Sådana bestämmelser avser jag att i stället vid behov kommentera i specialmotiveringen. Jag vill emellertid redan i detta avsnitt ta upp dels frågan om valkuvert och valsedlar vid kyrkofullmäktigvalen samt kostnaderna för dem, dels frågan om behandlingen och sammanräkningen av poströster som avges vid sådana val.

Valkuvert och valsedlar vid kyrkofullmäktigvalen

Reglerna om valkuvert i förslaget till vallag (8 kap. 4–9 §§) innebär att ett enhetligt kuvert skall användas för alla de tre samtidiga valen och att såväl valkuverten som de innerkuvert som skall begagnas vid röstning med valedelsförsändelse skall ha de två nedre hörnen avskurna. Statsverket svarar för samtliga kostnader för dessa kuvert. När det gäller valsedlar föreskrivs i 6 kap. i vallagsförslaget att de skall vara lika till storlek och material och att de skall ha olika färg för de skilda valen. Till valsedlar får endast sådana blanketter användas som tillhandahålls av centrala valmyndigheten. På begäran förser centrala valmyndigheten utan kostnad valedelsblanketterna med partibeteckning, kandidatnamn och annat tryck. Parti som är eller genom valet blir representerat i den församling valet gäller har rätt att få ett visst antal valsedlar gratis.

De regler om valkuvert och valsedlar som sålunda har tagits upp i förslaget till vallag överensstämmer i allt väsentligt med de särskilda regler som infördes inför 1970 års borgerliga val. Införandet av dessa regler hängde samman med att det år 1970 för första gången hölls tre samtidiga val och att det gällde att så långt möjligt bemästra de speciella problem som därvid kunde uppstå. Några motsvarande regler infördes inte för kyrkofullmäktigvalens del. Vid dessa val tillämpades sålunda år 1970 samma bestämmelser om valkuvert och valsedlar som tidigare gällt.

Enligt min mening finns det nu lika litet som år 1970 anledning att när det gäller kyrkofullmäktigvalen införa en motsvarighet till den i vissa avseenden komplicerade ordning i fråga om valsedlar och valkuvert som skall gälla för de tre borgerliga valen och som framför allt är föranledd av att dessa hålls samtidigt. I stället bör – med ett undantag som jag strax skall återkomma till – de regler på detta område som nu finns i KVL föras över oförändrade till den nya lagen om kyrkofullmäktigval. Det

sagda innebär, såvitt gäller valedelsframställningen, att den även i fortsättningen helt och hållet bör ombesörjas av partierna. Det är därvid önskvärt att partiernas valedlar inte är av alltför skiftande storlek. Centrala valmyndigheten kan vid behov utfärda rekommendationer beträffande valedlarnas format. När det i övrigt gäller valedlarnas utförande och innehåll bör det i lagen om kyrkofullmäktigval liksom i KVL ställas upp krav på att de är av vitt papper och upptar parti-beteckning. I överensstämmelse med vad som har föreslagits i fråga om de borgerliga valen bör vidare rekommenderas att valedel skall uppta kandidatnamn. Det nuvarande kravet på att valedel skall uppta giltigt namn bör alltså slopas även vid kyrkofullmäktigval. Vidare bör, likaledes i överensstämmelse med förslaget till vallag, rekommenderas att valedel skall innehålla uppgift om valkrets och vilket val som avses.

Kostnaderna för valedelsframställningen, inklusive papperskostnaderna, bör liksom hittills betalas av partierna. Även i fortsättningen bör emellertid varje församling kunna besluta att parti som är eller genom valet blir representerat i kyrkofullmäktige skall få bidrag till sina valedelskostnader.

I KVL föreskrivs f. n. att väljarna i vallokal skall ha tillgång till blanketter till valedlar. Denna regel bör behållas. Valedelsblanketterna bör liksom hittills tillhandahållas genom valnämndens försorg.

Om partierna helt och hållet skall svara för valedelsframställningen vid kyrkofullmäktigvalen, innebär detta att man inte vid dessa val kan använda valkuvert och innerkuvert med avskurna hörn, eftersom ett sådant system förutsätter att endast valedlar med standardiserat format får begagnas. Vid kyrkofullmäktigvalen måste man i stället använda kuvert av traditionell typ, dvs. utan avskurna hörn.

Självfallet är det en viss nackdel att man inte kan använda samma kuverttyper vid de kyrkliga som vid de borgerliga valen. Det är emellertid endast två kuverttyper som behöver framställas särskilt till kyrkofullmäktigvalen. När det gäller andra kuvert än val- och innerkuvert, dvs. ytterkuvert vid poströstning och vid röstning med valedelsförsändelse, kan samma kuverttyper begagnas som vid de borgerliga valen.

Enligt gällande regler får i kyrkofullmäktigvalen användas endast sådana valkuvert som tillverkas av statsverket. Denna ordning bör gälla även i fortsättningen. Däremot finns det skäl att sätta i fråga om man skall behålla den nuvarande regeln att församlingarna skall betala kostnaderna för kuvert som tillhandahålls dem. Enligt vad jag har inhämtat kan den sammanlagda kostnaden för framställning av de särskilda val- och innerkuvert som behövs vid kyrkofullmäktigval i dagens penningvärde beräknas komma att uppgå till ca 50 000 kr. Om församlingarna även i fortsättningen slutligt skall stå för kuvertkostnader, belastas statsverket (centrala valmyndigheten) med fakturerings- och bevakningskostnader som uppgår till ett inte obetydligt belopp. Det anförda leder enligt min mening till att man på denna punkt bör avvika från vad som gäller f. n.

och i fråga om kyrkofullmäktigvalen liksom beträffande de borgerliga valen ha en ordning som innebär att statsverket helt och hållet svarar för kuvertkostnaderna.

Behandlingen och sammanräkningen av poströster vid kyrkofullmäktigval

Hittills har röstsammanräkningen i såväl borgerliga val som kyrkofullmäktigval skett dels i vallokalerna, dels hos länsstyrelserna. Sammanräkningen i vallokalerna har varit preliminär och avsett endast de röster som har avgetts i vallokal medan sammanräkningen hos länsstyrelserna varit slutlig och omfattat samtliga vid valet avgivna röster. Detta har inneburit att röster som avgetts på postanstalt har sänts av röstmottagarna till länsstyrelserna. Det har ankommit på länsstyrelserna att göra den erforderliga kontrollen av dessa röster och att därefter räkna dem tillsammans med vallokalrösterna.

Enligt förslaget till vallag (13 och 14 kap.) skall sammanräkningen av röster vid de borgerliga valen också i fortsättningen ske i två etapper, dvs. dels i valdistrikten, dels hos länsstyrelserna. I fråga om poströsterna har emellertid i vallagsförslaget tagits in nya regler. Enligt dessa skall sådana röster sändas till valnämnderna i de olika kommunerna för att distribueras ut till de olika vallokalerna och ingå i den preliminära sammanräkningen där. Om rösterna inte hinner sändas i tid till vallokalerna, skall de i stället räknas preliminärt hos valnämnden.

Den ordning som har föreslagits i fråga om de borgerliga valen har framför allt föranletts av att antalet röster som vid sådana val avges på postanstalt är mycket stort. Vid 1970 års val avgavs sålunda ca 694 000 poströster. Detta förde med sig att kontrollen av dessa röster blev mycket betungande för länsstyrelserna och att det slutliga valresultatet starkt fördröjdes. Det preliminära valresultatet blev också otillförlitligt genom att ett så stort antal poströster lämnades utanför. Avsikten med de regler som tagits upp i vallagsförslaget är att länsstyrelserna skall befrias från den tidsödande kontrollen av det stora antalet poströster, varigenom den slutliga sammanräkningen påskyndas. Samtidigt vinnns fördelen att valnattens preliminära valresultat också omfattar flertalet poströster och att ett preliminärt valresultat omfattande samtliga röster kan föreligga några dagar efter valdagen.

I fråga om kyrkofullmäktigvalen visar tidigare erfarenheter att antalet poströster vid sådana val är förhållandevis litet. Sålunda var antalet poströster vid 1966 års val endast 5 375 eller något under 0,9 % av samtliga avgivna röster. Även om motsvarande siffror vid 1970 års val var inte oväsentligt högre och uppgick till 32 460 resp. drygt 5 %, framstår antalet poströster vid kyrkofullmäktigvalen som lågt vid en jämförelse med de borgerliga valen. Detta förhållande gör det enligt min mening obehövligt att vid dessa val tillämpa den nya ordning för behandling av poströster som föreslås i fråga om de borgerliga valen. Poströsterna vid kyrkofullmäktigvalen kan sålunda inte antas komma att utgöra en sådan

belastning på länsstyrelserna att kontrollen av dem medför någon mer påtaglig fördröjning av det slutliga valresultatet.

Med hänsyn till det sagda anser jag att man beträffande kyrkofullmäktigvalen bör behålla den hittillsvarande ordningen för behandling av poströster. I förslaget till lag om kyrkofullmäktigval har följaktligen förts in regler som innebär att poströsterna liksom hittills skall sändas till länsstyrelserna för att kontrolleras där och därefter ingå först i den slutliga sammanräkningen.

Suppleanter för kyrkofullmäktige

F. n. har såväl kommun som församling och kyrklig samfällighet möjlighet att bestämma att det skall finnas suppleanter för fullmäktige. Några bestämmelser om hur många suppleanter som skall utses finns inte. På denna punkt föreslås emellertid i prop. 1972:105 (s. 34–36) ändringar såvitt gäller suppleanter för kommunfullmäktige. I enlighet med vad som föreslagits av utredningen om den kommunala demokratin (se betänkandet Ds C 1971:4) föreslås sålunda i propositionen ändringar i kommunallagen och kommunallagen för Stockholm som innebär att antalet suppleanter för varje parti skall motsvara en av fullmäktige bestämd kvotdel, dock högst hälften, av det antal ordinarie fullmäktigplatser som partiet fått i kommunen eller, om denna är indelad i valkretsar, i valkretsen. För varje parti som är representerat i fullmäktige skall dock alltid utses minst en suppleant.

Enligt utredningen om den kommunala demokratin bör det system för utseende av suppleanter som föreslagits beträffande de borgerliga primärkommunerna gälla även i de kyrkliga församlingarna. Jag har redan i prop. 1972:105 (s. 110) anslutit mig till denna åsikt. För att den åsyftade överensstämmelsen skall åstadkommas bör nu ändring ske i de bestämmelser i FSL som handlar om utseende av suppleanter för kyrkofullmäktige.

Rösträttsreglerna i lagen om församlingsstyrelse

I prop. 1972:105 (s. 34–36) har föreslagits vissa ändringar i bestämmelserna om rösträtt i kommunallagen och kommunallagen för Stockholm. Ändringarna har samband med det nya röstlängdsförfarande som föreslås i propositionen och som innebär att röstlängden skall baseras direkt på kyrkobokföringen och inte längre på mantalslängden (jfr 4 kap. 2 § vallagsförslaget). I överensstämmelse därmed föreslås de nämnda rösträttsbestämmelserna få det innehållet att rösträtt skall tillkomma envar som är kyrkobokförd i kommunen, förutsatt att han uppfyller de övriga villkor som gäller för rösträtt.

Jag har tidigare anfört som min mening att den röstlängd som används vid de borgerliga valen bör utnyttjas också vid val av kyrkofullmäktige. Med hänsyn härtill bör i FSL:s rösträttsbestämmelser göras ändringar motsvarande dem som föreslagits i kommunallagarna.

Valsedelstildelningen vid riksdagsvalen

Det förslag till vallag som har lagts fram i prop. 1972:105 innehåller bestämmelsen att parti som är eller genom valet blir representerat i den församling som valet gäller har rätt att gratis erhålla så många valsedlar som motsvarar fyra gånger antalet röstberättigade i valkretsen resp. valet (se 6 kap. 5 §). Som jag uttalade i den nämnda propositionen (s. 93) har bestämmelserna om gratis valsedelstildelning visst samband med reglerna om statligt partistöd. Enligt de nuvarande reglerna om partistöd utgår sådant stöd till parti som har deltagit i senaste val till riksdagen och därvid vunnit mandat. Som jag påpekade i prop. 1972:105 har emellertid 1971 års partistödsutredning i ett nyligen avgivet betänkande (SOU 1972:62) föreslagit att parti som inte har blivit företrätt i riksdagen men vars andel av rösterna i hela landet är större än 2,5 % skall få avtrappat partistöd. Enligt vad jag framhöll i propositionen är det naturligt att samma regler gäller i fråga om rätten att vid riksdagsval få valsedlar gratis som i fråga om rätten att få statligt partistöd. Om partistödsutredningens nämnda förslag genomfördes, borde sålunda enligt min då framförda uppfattning den ordningen gälla att parti som vid tidigare riksdagsval har fått eller vid det aktuella valet får en sådan andel av rösterna i hela landet att det enligt de föreslagna reglerna blir berättigat till partistöd också har rätt att gratis erhålla valsedlar upp till det förordade maximiantalet. I avbidan på ställningstagandet till partistödsutredningens förslag ansåg jag emellertid att man t. v. borde behålla de förutsättningar för fri valsedelstildelning som tidigare gällt.

Ställning har nu tagits till partistödsutredningens förslag. Sålunda har i prop. 1972:126 lagts fram förslag till lag om statligt stöd till politiska partier. Lagen överensstämmer med vad partistödsutredningen föreslagit och innehåller sålunda bl. a. en bestämmelse om avtrappat partistöd till parti som ej blivit företrätt i riksdagen men som fått mer än 2,5 % av rösterna i hela landet. I överensstämmelse härmed bör nu det nya vallagsförslagets bestämmelse om fri valsedelstildelning vid riksdagsvalen ändras på sätt som jag har aviserat i prop. 1972:105. Bestämmelserna i vallagsförslaget om fri valsedelstildelning vid de kommunala valen bör däremot lämnas oförändrade.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats, utöver förslag till lag om kyrkofullmäktigval, förslag till

1. lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse,
2. ändring i det förslag till vallag som har lagts fram i prop. 1972:105.

Det under 1 angivna förslaget har upprättats i samråd med föredragande statsrådet för kyrkoärenden.

6 Specialmotivering till framlagda lagförslag

6.1 Förslaget till lag om kyrkofullmäktigval

Som jag har nämnt tidigare har i förslaget till lag om kyrkofullmäktigval i stor utsträckning hänvisats till eller tagits upp direkta motsvarigheter till bestämmelser i det genom prop. 1972:105 framlagda vallagsförslaget. Samtidigt har emellertid förts in flertalet av de särbestämmelser om kyrkofullmäktigval som nu finns i KVL och dessutom andra särskilda regler om sådana val.

Förslaget till lag om kyrkofullmäktigval, som omfattar 50 paragrafer, följer i huvudsak samma disposition som vallagsförslaget. I 1–3 §§ finns inledande bestämmelser som har sin motsvarighet i 1 kap. vallagsförslaget. 2 och 3 kap. i vallagsförslaget motsvaras av förevarande förslags 4–7 §§, som avser valkretsar, valdistrikt och valnämnd m. m. I 8 § finns regler om röstlängd som kompletterar reglerna om allmän röstlängd i 4 kap. i vallagsförslaget. 5 kap. i vallagsförslaget, som handlar om registrering av partibeteckning m. m., saknar motsvarighet i förevarande lagförslag. 9–13 §§ i förslaget innehåller regler om valsedlar i kyrkofullmäktigval, dvs. sådana regler som i vallagsförslaget finns i 6 kap. I reglerna i 14–16 §§ om röstkort vid kyrkofullmäktigval hänvisas i stor utsträckning till 7 kap. i vallagsförslaget. Bestämmelserna om röstning i kyrkofullmäktigval finns i 17–40 §§. Dessa bestämmelser anknyter till bestämmelserna i 8–12 kap. i vallagsförslaget. Rösträkningsbestämmelser, som finns i 13 och 14 kap. i vallagsförslaget, har tagits upp i 41–48 §§ i förslaget till lag om kyrkofullmäktigval. Regler om bevis och besvär över valutgången, som i vallagsförslaget behandlas i 15 kap., finns i 49 och 50 §§ i förevarande förslag.

Inledande bestämmelser (1–3 §§)

1 §

I denna paragraf anges att lagen gäller vid val av kyrkofullmäktige. Lagen är tillämplig vid val av fullmäktige för såväl församling som kyrklig samfällighet. En bestämmelse härom, motsvarande 62 § första stycket KVL, har tagits in i andra stycket av paragrafen.

2 §

I 2 § första stycket förslaget till vallag har föreskrivits att det för val enligt lagen skall finnas en central valmyndighet och att Kungl. Maj:t bestämmer vilken myndighet som skall vara central valmyndighet. En motsvarande bestämmelse har tagits in i första stycket i förevarande paragraf. Lämpligen bör samma myndighet förordnas att vara central valmyndighet enligt båda lagarna.

I paragrafens andra stycke har liksom i 2 § andra stycket förslaget till vallag föreskrivits att det ankommer på centrala valmyndigheten att meddela tillämpningsföreskrifter.

3 §

I paragrafens första stycke anges när val i hela riket av kyrkofullmäktige skall äga rum. Jag har inte funnit skäl föreligga att nu förorda någon ändring i fråga om tidpunkten för dessa val. Bestämmelsen i detta avseende överensstämmer sålunda med vad som nu gäller enligt 11 § 1 mom. KVL. I fråga om kyrkofullmäktigval som inte är allmänt, dvs. omval eller val i nybildad församling, gäller enligt 11 § 2 mom. KVL att sådant val skall äga rum på den sön- eller helgdag som sist trettiofemte dagen förut bestäms av länsstyrelsen. Beträffande församling i Stockholm gäller enligt 13 § andra stycket FSL att valdag vid annat än allmänt val är den sön- eller helgdag som länsstyrelsen bestämmer. I överensstämmelse med vad som föreskrivits i 3 § förslaget till vallag beträffande val av landstingsmän eller kommunfullmäktige som ej omfattar hela riket föreskrivs i andra stycket av förevarande paragraf att val av kyrkofullmäktige som ej omfattar hela riket alltid skall äga rum på en söndag. Med hänsyn till att det samma år kan förekomma kyrkofullmäktigval i flera församlingar och i skilda län, har jag ansett det lämpligt att föra in en bestämmelse om att länsstyrelsen skall samråda med centrala valmyndigheten innan den bestämmer valdag. Regeln om valdag i andra stycket gäller församling såväl inom som utom Stockholm, vilket medför att den nuvarande särregeln i FSL för församling i Stockholm inte längre behövs.

Valkretsar, valdistrikt och valnämnd m. m. (4–7 §§)

4 §

Paragrafen innehåller en hänvisning till FSL i fråga om församlings eller kyrklig samfällighets indelning i valkretsar. Motsvarande hänvisning finns f. n. i 2 § KVL. De bestämmelser som avses med hänvisningen är 12 § och 33 § a FSL.

5 §

I paragrafens första och andra stycken har tagits in de bestämmelser om valdistrikt som nu finns i 3 § 3 mom. KVL.

Nämnda lagrum i KVL innehåller ingen bestämmelse om när länsstyrelses beslut om valdistriktsindelning träder i kraft. I fråga om fullföljd gäller att besvär får anföras i den ordning som är bestämd för överklagande av länsstyrelses beslut i mål vilka bedöms efter FSL, dvs. hos regeringsrätten. För att överensstämmelse skall uppnås med vallagsförslaget i fråga om tid för ikraftträdande och fullföljd föreskrivs i tredje stycket av förevarande paragraf att 3 kap. 3 § tredje stycket och 6 § första stycket vallagen skall äga motsvarande tillämpning beträffande länsstyrelses beslut om indelning i valdistrikt för kyrkofullmäktigval. Sådant beslut skall alltså gälla fr. o. m. året efter det då beslutet vann laga kraft. Talan mot länsstyrelses beslut skall föras hos kammarrätten genom besvär. En särskild övergångsbestämmelse som avser valet 1973 har tagits in i förslaget (punkt 3).

Som en motsvarighet till 3 kap. 3 § andra stycket andra punkten i vallagsförslaget har i andra stycket av förevarande paragraf föreskrivits att länsstyrelsen skall bereda församlingen tillfälle att yttra sig innan den fattar beslut om valdistriktsindelning. Dessutom har föreskrivits att valnämnden i berörd kommun skall höras.

6 §

Som jag redan anfört i den allmänna motiveringen är det önskvärt att samma valorganisation fungerar vid både borgerliga och kyrkliga val. I 6 § första stycket anges i enlighet härmed att de uppgifter som enligt lagen om kyrkofullmäktigval ankommer på valnämnd fullgörs av valnämnden i den kommun inom vilken valdistriktet finns.

Enligt 18 § lagen (1919:293) om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning skall länsstyrelsen utse ledamöter och suppleanter i valnämnd för nybildad kommun. Denna valnämnd skall fungera till dess fullmäktige i den nya kommunen utser valnämnd. I första stycket andra punkten i förevarande paragraf ges en föreskrift beträffande valnämnd som anknyter till detta.

Valdistrikt vid kyrkofullmäktigval kan i vissa fall komma att omfatta delar av flera kommuner. Nuvarande regler i 5 § andra stycket KVL innebär att länsstyrelsen i sådant fall bestämmer inför vilken valnämnd som valet i valdistriktet skall förrättas. En motsvarighet till denna bestämmelse har tagits upp i denna paragrafs andra stycke. Innan beslut fattas, bör församlingen och ifrågakommande valnämnder beredas tillfälle att yttra sig.

7 §

I fråga om valförrättare bör samma regler gälla vid de kyrkliga som vid de borgerliga valen. Paragrafen innehåller en hänvisning till tillämpliga bestämmelser i förslaget till vallag.

Röstlängd

8 §

Liksom hittills bör, som jag har anfört i den allmänna motiveringen, samma allmänna röstlängd användas vid såväl de borgerliga valen som kyrkofullmäktigvalen. För att detta tydligt skall komma till uttryck föreslås att bestämmelsen om röstlängd i FSL skall få ändrad lydelse. Sälunda föreskrivs i 9 § tredje stycket i det nu upprättade förslaget till lag om ändring i FSL att till efterrättelse vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter gäller samma röstlängd som enligt vallagen.

I förevarande paragrafs första stycke anges att vissa särskilda regler som ges i andra och tredje styckena skall iakttas vid upprättande av allmän röstlängd enligt 4 kap. vallagen.

Rösträtt vid kyrkofullmäktigval tillkommer endast den som är medlem av svenska kyrkan. Vidare gäller att den som tillhör icke-territoriell församling saknar rösträtt vid val av fullmäktige i annan församling. Beträffande den som ej är medlem av svenska kyrkan eller som tillhör icke-territoriell församling måste således särskild anteckning göras i allmänna röstlängden. En bestämmelse om detta som motsvarar 8 § tredje stycket KVL har tagits in i förevarande paragrafs andra stycke. Föreskriften i tredje stycket om särskilda delar av röstlängd har nu motsvarighet i 7 § KVL.

Valsedlar (9–13 §§)

9 §

I enlighet med vad jag anfört i den allmänna motiveringen bör det vid kyrkofullmäktigvalen åligga partierna själva att ombesörja framställningen av valsedlar. Det bör därvid, i enlighet med vad som redan nu gäller (23 § första stycket KVL), krävas att valsedel skall vara av vitt papper. En föreskrift härom har tagits upp i förevarande paragraf.

10 §

I denna paragraf ges vissa bestämmelser om valsedels innehåll och utformning. Regler härom finns f. n. i 23 § andra–femte styckena KVL. Förslaget har utformats i överensstämmelse med 6 kap. 2 § andra och tredje styckena i förslaget till vallag.

11 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppställningen av kandidatnamn och vilket val namnen gäller. Bestämmelserna motsvarar 6 kap. 3 § första och andra styckena i förslaget till vallag. Nu gällande regler i ämnet finns i 24 § KVL.

12 §

Som jag anfört i den allmänna motiveringen bör församling liksom hittills (se 60 a § andra stycket och 61 § KVL) ha möjlighet att besluta om bidrag till partis kostnader för valsedlar. En bestämmelse härom har tagits in i denna paragraf.

13 §

Enligt 26 § andra stycket KVL skall blanketter till valsedlar tillhållas i vallokal. Som jag anfört i den allmänna motiveringen bör denna regel behållas. I enlighet härmed föreskrivs i förevarande paragraf att väljarna skall ha tillgång till sådana blanketter i vallokal. I paragrafen

anges vidare att blanketterna skall tillhandahållas genom valnämndens försorg. Som en konsekvens härav kommer kommunen enligt 22 § att få stå kostnaden för blanketterna. Detta överensstämmer med vad som redan nu gäller enligt 59 § KVL.

Röstkort m. m. (14–16 §§)

14 och 15 §§

Förslaget innebär att reglerna om röstkort i förslaget till vallag (7 kap.) skall tillämpas också vid kyrkofullmäktigval. Av praktiska skäl måste emellertid särskilda röstkort upprättas för dessa val.

I 14 § har tagits in bestämmelser om att, i den mån centrala valmyndigheten inte förordnar om annat, röstkort skall upprättas för var och en som är röstberättigad vid kyrkofullmäktigval samt att gemensamt röstkort skall upprättas, om samtidiga val av fullmäktige för församling och kyrklig samfällighet förekommer. Vidare ges bestämmelser om vad röstkort skall innehålla. I övrigt hänvisas i 15 § till vallagsförslagets bestämmelser om röstkort.

16 §

I prop. 1972:105 (s. 99) förordas att de nuvarande reglerna om kungörelse om val skall slopas och att väljarna på annat sätt skall få information om förestående val. I förslaget till lag om kyrkofullmäktigval har i överensstämmelse med detta inte tagits in någon föreskrift om vålkungörelse.

Den information om kyrkofullmäktigval som kan finnas nödvändig bör centrala valmyndigheten ombesörja. I överensstämmelse med vad som gäller enligt 7 kap. 4 § i förslaget till vallag har därför i förevarande paragraf för kyrkofullmäktigvalens del föreskrivits att centrala valmyndigheten på lämpligt sätt bör sprida kännedom om tid och sätt för röstning och om de bestämmelser i övrigt som gäller för valet. I sammanhanget kan erinras om att röstkort enligt 14 § första stycket skall innehålla uppgifter om valet till ledning för den röstberättigade.

Allmänna bestämmelser om röstningen (17–22 §§)

I 17–22 §§ ges regler som motsvarar vallagsförslagets allmänna bestämmelser om röstningen (8 kap.). Reglerna skiljer sig på några punkter från bestämmelserna i förslaget till vallag.

17 §

Enligt 35 § KVL är det möjligt för väljare i kyrkofullmäktigval att förutom i vallokalen rösta på postanstalt. Däremot får röstning hos utlandsmyndighet eller på svenskt fartyg äga rum endast om centrala

valmyndigheten har förordnat om det. Något sådant förordnande har hittills inte meddelats. Det föreliggande förslaget innebär att möjligheten att rösta på postanstalt bibehålls men att möjligheten till röstning hos utlandsmyndighet eller på fartyg helt avskaffas. Förutsättningarna för att röstning skall få ske på postanstalt är desamma som enligt förslaget till vallag (jfr 8 kap. 1 § första stycket).

I andra stycket av förevarande paragraf ges en bestämmelse, motsvarande den som finns i 8 kap. 1 § andra stycket i vallagsförslaget.

18 §

I fråga om själva röstningsförfarandet har vallagsförslagets allmänna bestämmelser ansetts kunna tillämpas i huvudsak även i kyrkofullmäktigvalen. I förevarande paragraf hänvisas till de tillämpliga lagrummen i 8 kap. förslaget till vallag. Det bör påpekas att hänvisning inte har skett till 8 kap. 6 § och att därför hänvisningen till detta lagrum i 8 kap. 7 § tredje stycket sista punkten inte är tillämplig.

19 §

Enligt 60 § första stycket KVL får i kyrkofullmäktigvalen användas endast sådana kuvert som tillverkas av statsverket. Som jag tidigare nämnt i den allmänna motiveringen bör denna ordning behållas. När det gäller det slutliga ansvaret för kuvertkostnaderna bör däremot införas en ordning som avviker från vad som gäller f. n. enligt 60 § KVL. I fortsättningen bör sålunda statsverket helt och hållet svara för samtliga kuvertkostnader.

I enlighet med det anförda har i första stycket av förevarande paragraf tagits in en bestämmelse att kuvert tillhandahålls endast genom centrala valmyndighetens försorg. Bestämmelsen överensstämmer med 8 kap. 8 § första stycket i förslaget till vallag.

Det föreliggande lagförslaget innehåller inte några bestämmelser om kuvertens närmare utformning. I detta hänseende får det ankomma på centrala valmyndigheten att meddela de närmare föreskrifter som behövs. Som jag sagt i den allmänna motiveringen bör samma ytterkuvert kunna användas vid kyrkofullmäktigvalen som vid de borgerliga valen. Däremot måste särskilda val- och innerkuvert framställas. Med hänsyn till att det i flera församlingar samtidigt förekommer val av kyrkofullmäktige i församling och i kyrklig samfällighet måste val- och innerkuverten utformas så, att de antingen på förhand visar vilket val som avses eller i samband med röstningen kan försees med markering härom.

20 §

I paragrafen ges en hänvisning till 36 § och de regler däri som rör röstning med valedelsförsändelse.

21 §

Enligt såväl KVL (21 § tredje stycket och 37 § sjunde stycket) som förslaget till vallag (8 kap. 12 §) gäller att det i lokal där röstning äger rum skall finnas tillgängligt ett exemplar av den lag som gäller för valet. I överensstämmelse därmed har i förevarande paragraf tagits in bestämmelsen att ett exemplar av vardera vallagen och lagen om kyrkofullmäktigval skall finnas tillgängliga i lokal där röstning äger rum.

22 §

Enligt 59 § KVL åligger det kommunen att tillhandahålla lämpliga vallokaler och att bestrida kostnaderna dels för anordningarna i vallokalerna, dels för valskjutsar. Likaså svarar kommunen för ersättningarna till valnämnd och valförrättare. Någon ändring i dessa avseenden föreslås inte (jfr 28 och 29 §§). Som redan har nämnts skall valsedlar som enligt 13 § skall finnas i vallokal tillhandahållas genom valnämndens försorg. Kostnaden härför bör liksom hittills bäras av kommunen. Också i övrigt bör kommunen bekosta åtgärd eller anordning som det enligt lagen åligger kommun, valnämnd eller valförrättare att vidta eller ombesörja. Förevarande paragraf har utformats i enlighet härmed. Bestämmelsen motsvarar 8 kap. 15 § i förslaget till vallag. Tilläggas bör att förslaget i nu nämnda delar inte har föranlett någon erinran från kommunförbundets eller församlings- och pastoratsförbundets sida.

Särskilda bestämmelser om röstning i vallokal (23–29 §§)

I 23–29 §§ ges bestämmelser som motsvarar de särskilda bestämmelserna om röstning i vallokal i 9 kap. förslaget till vallag. Paragraferna har utformats i nära anslutning till vallagsförslagets bestämmelser. På vissa punkter behålls emellertid den ordning som f. n. gäller i kyrkofullmäktigval.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vallokals öppethållande. I likhet med vad som f. n. gäller enligt 22 § 1 mom. tredje stycket KVL föreskrivs att vallokal skall hållas öppen under sammanlagt minst fyra timmar. Enligt KVL gäller att röstning skall kunna ske dels under minst två timmar före klockan 15, dock ej mellan klockan 11 och 13, dvs. under tid då allmän gudstjänst i allmänhet pågår, dels mellan klockan 19 och 21. Valtider för varje valdistrikt bestäms av valnämnden. Förevarande paragraf innehåller i huvudsak samma bestämmelser. Med hänsyn till att allmän gudstjänst i vissa församlingar hålls under annan tid än mellan klockan 11 och 13 föreskrivs dock inte att avbrott i röstningen måste ske under just denna tid. I stället ankommer det på valnämnden att efter hörande av kyrkorådet i varje särskilt fall besluta när röstningen skall avbrytas med hänsyn till allmän gudstjänst.

Paragrafen innehåller därjämte föreskriften att centrala valmyndigheten får bestämma att vallokal i visst valdistrikt skall vara öppen för röstning kortare tid än enligt huvudregeln, om det kan antas att väljarna ändå har tillfredsställande möjligheter att utöva sin rösträtt. Motsvarande gäller vid de borgerliga valen enligt 9 kap. 1 § förslaget till vallag.

24 §

Enligt denna paragraf får röstningen i vallokalen inte påbörjas förrän valförrätaren visat de närvarande att varje valurna är tom. Motsvarande bestämmelse finns i såväl KVL (26 § fjärde stycket) som förslaget till vallag (9 kap. 2 §).

25 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur röstningen går till. Bestämmelserna överensstämmer med 9 kap. 3 § förslaget till vallag med det undantaget att det inte ställs upp något förbud mot att valsedel viks. Eftersom kuvert med avskurna hörn inte skall användas i kyrkofullmäktigvalen, finns det inte behov av ett sådant förbud när det gäller dessa val.

26 §

I överensstämmelse med 27 § andra stycket KVL och 9 kap. 4 § förslaget till vallag föreskrivs i förevarande paragraf att valkuvert inte får tas emot, om det är försett med obehörig märkning. Vidare innehåller paragrafen regler för det fall att väljare lämnar mer än ett kuvert för något val. Reglerna är likalydande med motsvarande bestämmelser i 9 kap. 4 § vallagsförslaget. Däremot innehåller förevarande paragraf till skillnad mot motsvarande paragraf i vallagsförslaget inte någon regel för det fall att valkuvert är tomt. Detta hänger samman med att kuvert med avskurna hörn inte skall användas i kyrkofullmäktigvalen och det sålunda i dessa val inte kan konstateras om valkuvert innehåller valsedel eller inte. Till skillnad mot 27 § KVL innehåller förevarande paragraf inte heller något krav på att kuvert skall vara tillslutet när det lämnas till valförrätaren. Ett sådant krav uppställs inte heller i vallagsförslaget.

27 §

Bestämmelsen motsvarar 33 § 1 mom. KVL och 9 kap. 5 § förslaget till vallag.

28 §

Som framgår av vad som nämnts i anslutning till 22 § har i denna paragraf, i enlighet med vad som nu gäller, föreskrivits att kommunen skall tillhandahålla lämpliga vallokaler och svara för anordningarna i

anslutning till dem. Bestämmelserna i paragrafen har sina motsvarigheter i 26 § andra stycket och 59 § KVL samt 9 kap. 6 § i förslaget till vallag.

29 §

I förevarande paragraf ges föreskrifter om valskjutsar, som har sina motsvarigheter i 26 a och 59 §§ KVL samt 9 kap. 7 § i förslaget till vallag.

Särskilda bestämmelser om röstning på postanstalt (30–35 §§)

I 30–35 §§ ges bestämmelser som motsvarar de särskilda regler om röstning på postanstalt som har tagits upp i 10 kap. förslaget till vallag. Också i dessa delar har förslaget till lag om kyrkofullmäktigval utformats i nära anslutning till vallagsförslaget. På vissa punkter skiljer sig emellertid förslagen från varandra.

30 §

I 37 § andra stycket KVL föreskrivs att röstmottagning på postanstalt avslutas närmaste helgfria dag före valdagen, om inte centrala valmyndigheten förordnar annat. Något sådant förordnande har hittills inte meddelats. Det föreliggande lagförslaget innebär att möjligheten att poströsta på valdagen helt avskaffas. På denna punkt skiljer sig förslaget till lag om kyrkofullmäktigval från vad som enligt 10 kap. 1 § förslaget till vallag gäller för de borgerliga valen. När det gäller poströstningens början har däremot getts en regel som överensstämmer med vad som föreslagits för de borgerliga valen. Regeln innebär att poströstningen får börja tidigast den adertonde dagen före valdagen och inte som enligt KVL 30 dagar före valdagen.

I paragrafens andra och tredje stycken ges bestämmelser som har motsvarigheter i 37 § tredje och fjärde styckena KVL och 10 kap. 2 § i förslaget till vallag.

31 §

I överensstämmelse med vad som föreskrivs i 37 § första stycket KVL och 10 kap. 3 § i förslaget till vallag anges i förevarande paragraf att röstmottagare på postanstalt är den som postverket utser.

32 §

I denna paragraf anges hur röstning på postanstalt går till. Paragrafen överensstämmer med 10 kap. 4 § i förslaget till vallag med det undantaget att det inte ställs upp förbud mot att valsedel viks.

33 §

Bestämmelsen är likalydande med 26 §. Motsvarigheter till bestämmelsen finns i 38 § sjätte stycket KVL och 10 kap. 9 § i förslaget till vallag.

34 §

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör poströsterna i kyrkofullmäktigvalen kontrolleras och räknas hos länsstyrelserna. I förevarande paragraf föreskrivs med anledning därav att röstmottagare skall sända mottagna ytterkuvert till den länsstyrelse som skall verkställa röstsammanräkningen. Motsvarande bestämmelse finns nu i 40 § första stycket KVL. Enligt den nyss behandlade 32 § skall röstmottagaren då han tagit hand om ytterkuvert på en särskild förteckning anteckna bl. a. den länsstyrelse till vilken ytterkuvertet skall sändas.

35 §

Enligt 41 § andra stycket KVL skall ytterkuvert, som kommer in till länsstyrelse från röstmottagare, numreras i löpande följd. Efter varje tillfälle, då ytterkuvert numrerats, skall antalet antecknas i särskilt protokoll. Kuverten skall förvaras under lås. Motsvarande bestämmelser har tagits in i förevarande paragraf med bl. a. den justeringen att länsstyrelsen inte längre skall behöva numrera kuverten i löpande följd.

Särskilda bestämmelser om röstning med valsedelsförsändelse (36–40 §§)

I 36–40 §§ ges bestämmelser om röstning med valsedelsförsändelse. Paragraferna överensstämmer i allt väsentligt med reglerna i 11 kap. i förslaget till vallag.

36 §

I denna paragraf anges att väljare som är gift eller som på grund av sjukdom, rörelsehinder eller hög ålder ej kan inställa sig i vallokalen liksom f. n. (28 och 29 §§ KVL) har rätt att rösta med valsedelsförsändelse. Paragrafen motsvarar 11 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket i förslaget till vallag.

37 §

I fråga om valsedelsförsändelses anordnande har hänvisats till motsvarande bestämmelser i 11 kap. förslaget till vallag.

38 §

I paragrafen, som motsvarar 11 kap. 2 och 4 §§ förslaget till vallag, anges att valsedelsförsändelse får lämnas i vallokalen eller på postanstalt. Såvitt angår valsedelsförsändelse från den som är gift överensstämmer

bestämmelserna i huvudsak med dem som nu finns i 30 och 39 §§ KVL. Att märka är att make enligt förslaget kan lämna valsedelsförsändelse på postanstalt utan att själv rösta samtidigt. Vad angår annan valsedelsförsändelse innebär bestämmelserna till skillnad från vad som nu gäller enligt KVL men i överensstämmelse med vallagsförslaget att försändelsen kan lämnas inte bara i vallokal (30 §) utan också på postanstalt.

39 §

I paragrafen hänvisas till 11 kap. 5 och 6 §§ i vallagsförslaget. Dessa regler, som har sin motsvarighet i 30 och 39 §§ KVL, anger vilka åtgärder som skall vidtas av valförrättare resp. röstmottagare när valsedelsförsändelse lämnas. Eftersom poströsterna i kyrkofullmäktigvalen ej skall sändas till valnämnd utan enligt 34 § till den länsstyrelse som skall verkställa sammanräkningen, anges i förevarande paragraf att röstmottagaren skall anteckna länsstyrelsen i stället för valnämnd i den förteckning som skall föras enligt 11 kap. 6 § vallagsförslaget.

40 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om fall då valsedelsförsändelse eller innerkuvert inte skall tas emot, överensstämmer med 11 kap. 7 § i förslaget till vallag med ett undantag som betingas av att det vid kyrkofullmäktigval inte förekommer någon kontroll av att innerkuvert innehåller valsedel. Nuvarande bestämmelser i ämnet finns i 30 och 39 §§ KVL.

Preliminär rösträkning och slutlig sammanräkning (41—48 §§)

När det gäller behandlingen av röster som avges i vallokal bör, i enlighet med vad jag har förordat i den allmänna motiveringen, samma regler gälla för kyrkofullmäktigvalen som för de borgerliga valen. Rösterna bör alltså kontrolleras och räknas dels preliminärt i valdistrikten, dels slutligt vid förrättning inför länsstyrelsen. Som jag anfört i den allmänna motiveringen bör däremot poströsterna i kyrkofullmäktigval kontrolleras och räknas endast hos länsstyrelsen. I 41 och 42 §§ anges hur den preliminära sammanräkningen av vallokalsrösterna skall gå till medan 43—48 §§ reglerar den slutliga sammanräkningen inför länsstyrelsen av samtliga röster inklusive poströsterna.

41 §

I enlighet med vad jag nyss sagt anges i förevarande paragraf att den preliminära rösträkningen i valdistrikten skall avse endast de röster som avgetts i vallokalen. I fråga om räkningen av dessa röster bör så långt möjligt samma regler gälla som enligt förslaget till vallag. I andra stycket av förevarande paragraf har därför hänvisats till 13 kap. 6 § och 7 § första stycket i vallagsförslaget.

Enligt 13 kap. 6 § 3 i förslaget till vallag skall valsedel som kan antas vara ogiltig enligt 14 kap. 4 § läggas åt sidan. Som framgår av vad jag i det

följande anför i anslutning till 48 § bör i kyrkofullmäktigvalen en valsedel vara ogiltig, förutom i fall som anges i 14 kap. 4 § vallagsförslaget, även när den inte är av vitt papper. Med anledning därav har i andra stycket av förevarande paragraf särskilt föreskrivits att valsedel som inte är av vitt papper skall läggas åt sidan.

42 §

Enligt 13 kap. 7 § andra stycket i förslaget till vallag skall röstlängd, protokoll och annat valmaterial sändas till valnämnden, sedan den preliminära rösträkningen avslutats i distriktet. Valnämnden skall sedan preliminärt räkna de poströster som behållits där och därefter sända allt material vidare till länsstyrelsen. Om poströsterna vid val av kyrkofullmäktige enligt vad som nu föreslås skall sändas direkt till länsstyrelsen, behöver någon preliminär rösträkning utöver den som sker i valdistriktet inte förekomma vid dessa val. Det finns då i allmänhet inte heller någon anledning att valdistriktens material skall sändas först till valnämnden och sedan därifrån till länsstyrelsen. I förevarande paragraf föreskrivs därför att protokoll och annat material skall sändas till länsstyrelsen, sedan den preliminära rösträkningen avslutats. Föreskriften utesluter inte att valnämnden i fall då det framstår som lämpligt beslutar att materialet skall sändas till nämnden för att av denna vidarebefordras till länsstyrelsen.

43 §

I paragrafen anges att den slutliga sammanräkningen, liksom enligt 42 § KVL och 14 kap. 1 § i förslaget till vallag, verkställs av länsstyrelsen. De bestämmelser som därutöver ges i paragrafen överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i 43 § KVL och 14 kap. 1 § i förslaget till vallag.

44 §

I denna liksom i de följande två paragraferna anges hur sammanräkningen av poströsterna skall gå till. I allt väsentligt överensstämmer de föreslagna reglerna med vad som nu gäller enligt 44 § KVL.

45 §

Paragrafen har utformats med 13 kap. 3 § i vallagsförslaget som förebild. I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 44 § 3 mom. första stycket KVL har särskilt angivits att, om de under punkterna 1–4 nämnda kraven ej är uppfyllda, ytterkuvert skall läggas åt sidan utan vidare åtgärd samt att valsedel som är innesluten i sådant kuvert inte inverkar på valet.

46 §

Paragrafen har utformats med 13 kap. 4 § i förslaget till vallag som förebild.

I överensstämmelse med vad som gäller enligt 44 § 3 mom. andra stycket KVL anges särskilt att icke godkända kuvert skall läggas åt sidan utan vidare åtgärd. Däri inneslutna valsedlar inverkar alltså inte på valet.

47 §

I denna paragraf behandlas granskningen av valsedlarna. Paragrafen har sin motsvarighet i 44 § 5 mom. KVL och i 14 kap. 2 § i förslaget till vallag.

48 §

I fråga om den slutliga sammanräkningen av samtliga ifrågakommande valsedlar har de bestämmelser i 14 kap. i förslaget till vallag som avser val av kommunfullmäktige och utseende av suppleanter för fullmäktige funnits kunna tillämpas också vid kyrkofullmäktigvalen. I förevarande paragraf har därför hänvisats till dels vallagsförslagets allmänna bestämmelser om fördelning för varje valkrets av platserna mellan partierna m. m. (14 kap. 3 § andra och tredje styckena), valsedels ogiltighet (14 kap. 4 §) och namns obefintlighet (14 kap. 5 § första stycket 1 och 2), dels vallagsförslagets särskilda bestämmelser om ordningen mellan kandidatnamnen inom varje parti och om utseende av suppleanter m. m. (14 kap. 15–24 §§).

I 14 kap. 4 § i förslaget till vallag anges de fall då valsedel är ogiltig. Genom hänvisningen i första stycket av förevarande paragraf kommer detta lagrum att gälla också vid val av kyrkofullmäktige. Eftersom vallagsförslagets bestämmelser om valkuvert och innerkuvert för valsedelsförsändelse medför att endast kuvert som innehåller valsedel av föreskriven färg kommer att tas emot krävs beträffande de borgerliga valen inte någon särskild bestämmelse om ogiltighet av valsedel som inte är av föreskriven färg. Med hänsyn till de regler om valsedlar som förevarande förslag innehåller bör emellertid ogiltighetsreglerna vid kyrkofullmäktigval kompletteras på denna punkt. I enlighet med vad som gäller enligt 25 § KVL föreskrivs därför i andra stycket av förevarande paragraf att valsedel är ogiltig, förutom i fall som anges i 14 kap. 4 § vallagen, om den ej är av vitt papper.

I 14 kap. 19 § i förslaget till vallag anges hur suppleanter för fullmäktige skall utses. Lagrummets hänvisning till kommunallagen och kommunallagen för Stockholm kan självfallet inte gälla vid utseende av suppleant för kyrkofullmäktig. I stället bör hänvisningen avse 8 § 4 mom. och 32 a § FSL. Tredje stycket av förevarande paragraf har utformats i enlighet härmed.

Bevis och besvär över valutgången (49 och 50 §§)

49 §

I fråga om bevis för den som blivit utsedd till ledamot av kyrkofullmäktige eller suppleant bör vallagsförslagets regler gälla. I förevarande paragraf hänvisas därför till 15 kap. 2 § vallagen.

50 §

Denna paragraf avser talan mot beslut varigenom länsstyrelsen fastställt utgången i kyrkofullmäktigval. Liksom enligt 56 § KVL och 15 kap. 3 § i förslaget till vallag bör talan föras hos regeringsrätten. Paragrafens första stycke har utformats i enlighet med sistnämnda lagrum. I paragrafens andra stycke har tagits in en bestämmelse om rätt för den som vill besvära sig att hos beslutsmyndigheten erhålla utdrag av protokoll. En motsvarande bestämmelse finns i 15 kap. 4 § i förslaget till vallag.

Övergångsbestämmelserna

Punkt 1. I denna punkt anges att lagen om kyrkofullmäktigval skall träda i kraft vid samma tidpunkt som har föreslagits beträffande vallagen, dvs. den 1 januari 1973.

Punkt 2. I denna punkt finns, i överensstämmelse med vad som tagits upp i punkt 2 i vallagsförslagets övergångsbestämmelser, en föreskrift som innebär att KVL äger tillämpning när det gäller att utse efterträdare till ledamot av kyrkofullmäktig som avgår under den valperiod som löper vid den nya lagens ikraftträdande, dvs. under år 1973.

Punkt 3. Bestämmelserna i denna punkt överensstämmer med dem som tagits upp i punkt 4 i övergångsbestämmelserna i vallagsförslaget. Bestämmelserna innebär att beslut om valdistriktsindelning som skall gälla vid 1973 års kyrkofullmäktigval kan fattas även efter ingången av år 1973, trots att det av hänvisningen i 5 § tredje stycket i det här aktuella lagförslaget följer att beslut om valdistriktsindelning gäller först fr. o. m. året efter det beslutet vann laga kraft.

Punkt 4. Den röstlängd som har upprättats år 1972 bör gälla intill dess allmän röstlängd enligt 4 kap. i förslaget till vallag och 8 § i föreliggande förslag har kommit till stånd. Föreskrift om det har tagits upp i denna punkt. Den har sin motsvarighet i punkt 5 i övergångsbestämmelserna till vallagsförslaget.

Punkt 5. I denna punkt har tagits in en bestämmelse som på vanligt sätt anger hur hänvisningar till föreskrifter som ersätts genom bestämmelser i den nya lagen skall tolkas.

6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse

Ändringar föreslås i 8 § 4 mom. samt i 9, 13 och 32 a §§.

8 § 4 mom.

I momentets första stycke har tagits in de nya bestämmelser om suppleanter för kyrkofullmäktige i församling som jag har berört i den allmänna motiveringen. Bestämmelserna överensstämmer med dem som enligt prop. 1972:105 föreslås skola föras in i 5 a § kommunallagen resp. 5 § kommunallagen för Stockholm (se nämnda prop. s. 143).

9 §

Bestämmelsen i första stycket om rösträtt vid val av kyrkofullmäktige och suppleanter har ändrats i enlighet med vad jag har anfört i den allmänna motiveringen. I andra stycket föreslås en smärre jämkning av rent redaktionell natur.

Bestämmelsen i tredje stycket om röstlängd och röstlängdens bindande verkan har liksom motsvarande bestämmelser i 6 § kommunallagen och 6 § kommunallagen för Stockholm (se prop. 1972:105 s. 143) ändrats för att bringas i överensstämmelse med 16 § riksdagsordningen. På sätt som framhållits i anslutning till 8 § i förslaget till lag om kyrkofullmäktigval har första punkten i stycket utformats så att det klart framgår att samma röstlängd skall användas vid kyrkofullmäktigvalen som vid de borgerliga valen.

13 §

Ändringarna i paragrafens första stycke hänger samman med de nya regler i förslaget till lag om kyrkofullmäktigval som innebär dels att val inte längre skall kungöras, dels att ny suppleant skall utses när suppleant har kallats in till ordinarie kyrkofullmäktig eller av annan anledning avgått som suppleant. I prop. 1972:105 föreslås motsvarande ändringar i 10 § kommunallagen, 10 § kommunallagen för Stockholm resp. 18 § landstingslagen (1954:319).

I enlighet med vad jag har anfört i anslutning till 3 § förslaget till lag om kyrkofullmäktigval föreslås att den särbestämmelse beträffande församling i Stockholm som finns i paragrafens andra stycke upphävs.

32 a §

I första stycket, som handlar om utseende av suppleanter i kyrklig samfällighet, föreslås nya bestämmelser av samma innehåll som dem som föreslås skola tas in i 8 § 4 mom.

6.3 Förslaget till ändring i förslaget till vallag

I enlighet med vad jag har anfört i den allmänna motiveringen föreslås ändring i reglerna i 6 kap. 5 § i förslaget till vallag om fri tilldelning av valsedlar för riksdagsvalen. Ändringen, som anknyter till det i prop. 1972:126 framlagda förslaget till lag om statligt stöd till politiska partier, innebär att parti som vid senaste riksdagsval har fått eller vid förestående val får mer än 2,5 % av rösterna i hela landet har rätt att få valsedlar upp till tidigare förordat maximumantal, dvs. till ett antal som motsvarar fyra gånger antalet röstberättigade i valkretsen. Den förordade ändringen innebär att förutsättningarna för fri valsedelstildelning blir olika såvitt avser å ena sidan riksdagsval och å andra sidan landstings- och kommunfullmäktigval. Med hänsyn härtill har det ansetts lämpligt att dela upp bestämmelserna i paragrafen på två stycken, varav det första avser riksdagsval och det andra landstings- och kommunfullmäktigval.

I punkt 2 i de föreslagna övergångsbestämmelserna till vallagen har tagits upp att KVL skall upphöra att gälla när vallagen träder i kraft. Eftersom vallagen inte avser kyrkofullmäktigvalen har ansetts att KVL, i avbidan på förslag till förfaranderegler beträffande dessa val, fortfarande skall gälla för dem (jfr prop. 1972:105 s. 141). I anslutning till att förslag till lag om kyrkofullmäktigval nu läggs fram föreslås den ändringen i den nämnda punkten i vallagsförslagets övergångsbestämmelser att särbestämelsen beträffande kyrkofullmäktigvalen utgår.

7 Hemställan

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om kyrkofullmäktigval,
2. lag om ändring i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse,
3. ändring i det förslag till vallag som har lagts fram i prop. 1972:105.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson